

Hogyan válasszunk nyelvkönyvet?

Az iskolai nyelvtanításban használt nyelvkönyvek, tanulási és tanítási segédletek minősítési rendszere

Készítette
Zalánné Szabylár Anna és Petneki Katalin

Budapest, 1997

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ

BEVEZETÉS

I. MIT KELL VÉGIGGONDOLNI A TANKÖNYVVÁLASZTÁS KAPCSÁN A NYELVOKTATÁSBAN?

1. A NYELVKÖNYVKIADÁS HELYZETE MAGYARORSZÁGON
2. A TANKÖNYV ÉS A NYELVTANÍTÁS/NYELVTANULÁS CÉLJAI
3. A TANKÖNYV ÉS A NYELVTANÁR
4. A TANKÖNYV ÉS A NYELVTANULÓ
5. A TANKÖNYVVÁLASZTÁS A SZÜLŐK SZEMSZÖGÉBŐL
6. REGIONÁLIS ÉS MULTINACIONÁLIS TANKÖNYVEK

II. A NYELVKÖNYVVÁLASZTÁS SZEMPONTJAI

1. ÚTMUTATÓ A KÉRDŐÍV KITÖLTÉSÉHEZ
2. TANKÖNYV-ÉRTÉKELÉSI KÉRDŐÍV NYELVTANÁROK SZÁMÁRA

III. A NYELVTANÍTÁS HELYZETE ÉS PROBLÉMÁI

1. AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI IDEGENNYELVOKTATÁS SPECIFIKUMAI A TANKÖNYVVÁLASZTÁS TÜKRÉBEN
2. A NÉGY LEGGYAKRABBAN TANÍTOTT, ILLETVE TANULT ÉLŐ IDEGEN NYELV

Angol
Francia
Német
Orosz

IV. FÜGGELÉK

1. A KÉRDŐÍVBEN HASZNÁLT FONTOSABB SZAKKIFEJEZÉSEK MAGYARÁZATA
2. PÉLDÁK KÜLÖNBÖZŐ NYELVKÖNYVEKBŐL
3. A TANKÖNYVVÁLASZTÁSSAL KAPCSOLATBAN A KÖVETKEZŐ KÖNYVEK ÉS KIADVÁNYOK SEGÍTIK A TÁJÉKOZÓDÁST
4. FELHASZNÁLT IRODALOM

ELŐSZÓ

Tíz évvel ezelőtt föl sem merült, melyik tankönyvet szeressük, hiszen egyegy iskolatípushoz adott tanterv és tankönyv dukált. Persze akiben volt némi kurázsizás, az a kötelező tankönyv mellé időnként becsempészte az órára a Czobor-Horlait vagy a Havronyinat. Ezzel úgyszólván ki is merült a könyvesbolti választék.

Nem úgy manapság! A könyvesboltok polcain egyre nagyobb helyet követelnek maguknak a különböző rendű-rangú nyelvkönyvek: az ásatag reprint kiadások és a rendszerváltás előtti évekből visszamaradt, szürke nyelvkönyvek mellett új, multimediális tananyagok sorjáznak, melyek a pályásbabáktól kezdve a nyugdíjasokig mindegyik korosztályt megcélozzák - persze elsősorban az angolul és németül tanulni vágyókat. A jeles kiadók versenytársaként nevesincs kiadók jelennek meg a piacon, köztük olyanok is, amelyek annyit értenek a nyelvkönyvkészítéshez, mint én az állatkitöméshez.

A nyelvtanárok pedig kapkodják a fejüket. Ha régen a "nyelvkönyvmizériára" panaszkodtak, most inkább arra, hogy fulladoznak a könyváradaiban. Ott motoszkál bennem a kérdés: vajon milyen szempontok alapján vétetik meg tanítványainkkal ezt vagy azt a könyvet? A csillogó külső, netán az infláció üteménél is meredekebben emelkedő ár a meghatározó szempont? Vagy a külföldi kiadók szíriénhangú ügynökeire hallgatnak, akik ugyanazt a portékát árulják Venezuelától Üzbegisztánon át Magyarorszáig?

Egy bizonyos: minél szélesebb a választék, annál jobban rászorulunk az eligazításra. A két szerző, Zalánné Szabylár Anna és Petneki Katalin olyan szempontrendszerrel dolgozott ki, amely hozzásegíti a tanárokat, nyelvi munkaközösségeket - adott esetben a tanulókat és szülőket is -, hogy a számukra legmegfelelőbb tankönyvet válasszák ki. A jelen kötet mégsem afféle kiskaté, mint inkább munkafüzet, amely az útmutatókat és kritériumlistákat kérdésekkel és problémákkal kapcsolja össze. A szerzőpáros azt sugallja, hogy nem szabad receptek alapján dönteni. Végső soron csak a kellő módszertani tudással fölfegyverzett, szuverén tanáregyéniség képes eligazodni a nyelvkönyvdzsungelban.

Medgyes Péter

BEVEZETÉS

A Soros Alapítvány Közoktatás-fejlesztési program 1995-ben kiírt pályázata keretében egy, a nyelvkönyveket minősítő rendszerre tettünk javaslatot, amelynek segítségével a tanárok támpontokat kaphatnak a tankönyvválasztáshoz. A koncepció

kidolgozása után a különböző idegen nyelvek képviselőiben munkánkba bevontuk Morvai Editet (ELTE Germanisztikai Intézet), Hudák Ilonát (ELTE CETT), Sz. Tóth Gyulát, a francia nyelv oktatásának szakértőjét, valamint Éva Erzsébetet (Bessenyei György Tanárképző Főiskola Nyíregyháza, orosz tanszék).

A kérdőív átdolgozásában Bognár Virág szociológus volt segítségünkre.

A minősítő rendszer magja egy kérdőív, melynek első változatát kb. 100 nyelvtanárnak küldtük meg. A visszaérkezett válaszok alapján készült el a végleges változat, amelyben figyelembe vettük az érdemi módosító javaslatokat. Ezen kívül tartottunk egy workshopot is 25 nyelvtanár részvételével. A résztvevők egy része jelezte, hogy a jövőben is szívesen foglalkozna a tananyagok minősítésével, illetve ezzel a kérdéskörrel.

Ezúton is köszönjük valamennyi közreműködő segítségét, és érdeklődéssel várjuk további észrevételeiket.

Reméljük, hogy minősítő rendszerünk hasznos lesz mindennapi munkájukban.

Budapest, 1996. július 15.

Petneki Katalin és Zaláné Szablyár Anna ELTE Germanisztikai Intézet

I. MIT KELL VÉGIGGONDOLNI A TANKÖNYVVÁLASZTÁS KAPCSÁN A NYELVOKTATÁSBAN?

1. A nyelvkönyvkiadás helyzete Magyarországon

A tankönyv egyike azon tényezőnek, amelyek jelentős szerepet játszanak abban, hogyan tanítunk idegen nyelveket. A mai szabad tankönyvválasztás idején hazai (regionális) és külföldi (multinacionális) tananyagok (lásd I. 6.) versenyeznek azért, hogy iskolák és tanárok mellettük tegyék le a voksukat.

Időnként a sajtó is foglalkozik a nyelvoktatás kérdéseivel, ilyenkor a tankönyvekkel kapcsolatos új helyzet is szóba kerül:

"Vannak persze pedagógusok, akik ma is »kőkorszaki« megoldásokkal dolgoznak; részben, mert *képtelenek választani a tankönyvek esetenként zavarbaejtően bőséges kínálatából...*"

"Gyakorló tanárok szerint a bőség azt is jelenti: *a pedagógusok zöme nem tud választani a különböző módszertani megközelítéssel készült tananyagok között*, így inkább a már bevált - és olcsóbb - réginél marad." (HVG, 1994. szept. 10. Kiemelés a szerzőktől.)

Időnként a kiadói oldalról is fontos magyarázatokat kaphatunk a jelenlegi helyzettel kapcsolatos kérdésekre. Danka Attila, a Nemzeti Tankönyvkiadó egyik vezetője szerint egy tankönyvcsalád kiadása kb. 10 millió forintba kerül és kb. 3-4 évre van szükség kidolgozásához. (Educatio, 1994/4.)

AZ ELŐTÖRTÉNET DIÓHÉJBAN

Hosszú évtizedekig elég egyszerűen működött a dolog: a minisztérium és az OPI égisze alatt tantervek készültek. Felkértek szerzőket, illetve tankönyvpályázatokat írtak ki (1976 óta). A nyertesek aztán elkészít(h)ették a tankönyveket, melyek szigorúan követték a tantervet, illetve az OPI útmutatóját. Az utolsó publikált tanterv 1979-ben készült. Így aztán a tanárok egy része csak a tankönyveket tanította, gyakran már nem is ismerte a tantervet, mert az ezáltal már fölöslegessé is vált. "Egy iskolatípus - egy tanterv - egy tantárgy - egy tankönyv logikának" nevezte ezt a helyzetet Lukács Péter (1988) (vö. még Medgyes, 1989: 67).

Ugyanakkor, főleg a nyolcvanas években, már egyre több tanár dolgozott - legalábbis kiegészítő anyagként - különböző magyar kiadású, de még gyakrabban a célnyelvi országban kiadott nyelvkönyvekkel, melyek nyelvszemlélete, koncepciója általában korszerűbb, professzionálisabb volt. Sokan úgy érezték, belőlük jobban fel lehet készíteni a diákokat a lassan változó nyelvtanulási célokra. (Jóval több turista jött Magyarországra, jóval többen utaztak tőlünk is külföldre, vegyesvállalatok alakultak, nőtt a nyelvvizsga iránti igény stb.)

Ugyanebben az időszakban a szakfelügyelet átalakult, az ellenőrzés csökkent. De csak egy 1989-es rendelet tette lehetővé, hogy a minisztérium más kiadót is választhasson egy általa megrendelt tankönyv kiadására, nemcsak a Tankönyvkiadót.

A rendszerváltás, az addig kötelező orosz nyelvoktatás eltörlése után igen kaotikus helyzet alakult ki a tankönyvhasználat terén. A nagy szabadság eufóriája elég hamar elmúlt, amikor a megváltozott feltételek miatt előre nem látott nehézségek jelentkeztek.

MI JELLEMZI A MAI TANKÖNYVPIACOT?

A külföldi, de néhány éve már a hazai tankönyvek ára is komoly anyagi terhet jelenthet a szülőknek. A gyakori tankönyvváltás tovább nehezítheti ezt a helyzetet. Az eltérő szintű készségekkel rendelkező csoportoknál különösen nehéz megtalálni a legmegfelelőbb tananyagot. A külföldi (multinacionális) tankönyvek jó része - egyes nyelvek esetében - elsősorban felnőtteknek íródott. Ezek nem vehetik figyelembe például a speciális pedagógiai szempontokat. A tanárok nem voltak/nincsenek felkészítve a tankönyvek adaptálásának, de kiválasztásának nem könnyű feladatára sem.

1991-ben jött létre a MKM Tankönyv- és Tanszékkiadója, majd 1993-ban a Tanterv-, Tankönyv- és Tanszékintézet. Ide kell felterjeszteni jóváhagyásra a tankönyveket. A minisztérium a tankönyvvé nyilvánított könyvekről minden évben kiadványokban tájékoztatja az iskolákat és a pedagógusokat. (A közoktatás választható nyelvkönyvei. Tájékoztató. 1996/97. tanév MKM).

A külföldi és a hazai kiadók egyik fő célja az, hogy az általuk kiadott nyelvkönyvet elismertessék tankönyvnek. Ehhez meg kell felelniük a tankönyvvé nyilvánítás tartalmi és technikai követelményeinek. E követelmények nem specifikusan a

nyelvkönyvekre, hanem minden tankönyvre vonatkoznak, és nagyon általánosan megfogalmazott elvárásokat tartalmaznak, mint például:

1. Megfelel-e a tankönyv a humanizmus általános elveinek, a kodifikált emberi és gyermeki jogoknak?..... igen - nem
2. Összhangban van-e a tankönyv az alkotmánnyal és a hatályos magyar törvényekkel? igen - nem
3. Megfelel-e a tankönyv a Nemzeti Alaptantervnek? igen - nem
4. Sérti-e a tankönyv Magyarország érdekeit? igen - nem
5. Mentés-e a tankönyv a napi politizálástól? igen - nem
6. Megfelel-e a tankönyv a mögötte álló szaktudományok legáltalánosabb kritériumainak? igen - nem
7. Megfelel-e a tankönyv az előírt olvasáshigiéniai és műszaki minimumoknak? igen - nem

A főleg jogi, politikai-ideológiai és technikai szempontokat felölelő lista csupán annyit állapít meg egy adott tankönyvről, hogy az mentes-e ideológiai befolyásoktól, nem törvénysértő-e, és technikailag megfelel-e a minimális elvárásoknak. Ezek alapján bizony elég sok kiadványt lehet tankönyvvé nyilvánítani, és így felkerülhetnek a minisztériumi hivatalos tankönyvlistára olyan nyelvkönyvek is, amelyek az iskolai nyelvoktatásban legfeljebb csak kiegészítő anyagként jöhetnek számításba.

A pontosabb tájékoztatás céljából a Soros Alapítvány támogatásával létrejött az MKM Tankönyv- és Taneszköziroda adatbázisa, amely tartalmazza minden olyan tankönyv és segédanyag adatait, amely felkerült az MKM hivatalos listájára, illetve amit a kiadók megneveztek. Itt fontos adatok és információk szerepelnek, mint például a célcsoport (iskolatípus, korosztály), a tankönyv által képviselt pedagógiai módszer, a feldolgozás szintje, de a nyelvkönyvek speciális kritériumait ez a software sem veszi figyelembe. A recenzió rovat pedig kizárólag a kiadók által megfogalmazott információkat tartalmazza.

KIADVÁNYUNK CÉLJÁRÓL, MÓDSZEREIRŐL, TARTALMÁRÓL

Információink szerint Magyarországon még nincs olyan, a szaktudományok legújabb eredményei alapján kidolgozott és hivatalosan elfogadott szempontrendszer, ami kifejezetten a nyelvkönyvek alkalmasságát vizsgálná. Ezt a hiányt szeretnénk most pótolni.

Kiadványunk célja, hogy segítséget nyújtson a nyelvtanároknak a tankönyvválasztásban. Tapasztalataink szerint nagy szükség van egy olyan kritériumrendszerre, amely specifikusan azt vizsgálja, mennyire alkalmas egy nyelvkönyv egy adott tanulócsoporthoz oktatására.

Általában szólunk majd a nyelvoktatással és a tankönyvekkel kapcsolatos aktuális kérdésekről, de külön is kitérünk négy nyelvre: az angolra, a franciára, a németre és az oroszra.

Az említett nyelvek tanításában Magyarországon nagy hagyománya van a különböző típusú nyelvkönyvek használatának, bizonyos nyelvkönyvcsaládoknak.

Munkánk során mi magunk is szembesültünk azzal a ténnyel, hogy - különböző nyelvszakosok lévén - szempontrendszeink, terminológiánk eltér egymástól. A kérdőívek kipróbálásakor is különféle reakciókat tapasztaltunk az egyes nyelvek esetében. Ezt többek között a kérdőívet kitöltő kollégák eltérő tanítási háttere okozta.

Kérjük, vegyék figyelembe, hogy egyes kérdések bizonyos nyelveknél túlságosan kézenfekvőnek tűnhetnek, más nyelveknél pedig talán még nem aktuálisak. Gondoljanak ilyenkor arra, hogy más nyelvet oktató kollégáik más hagyományokra támaszkodhatnak, és ezért más szemmel olvassák ugyanezt.

A nyelvtanárok előképzettsége, tájékozottsága is különböző lehet. Egy részük talán már komoly tankönyvírói tapasztalatokkal is rendelkezik, más részük most döbrent rá, milyen nehéz és felelősségteljes feladat tanulócsoportjai számára évről évre tankönyvet választani.

Kiadványunkban szándékunk szerint mindenki talál végiggondolandó, reményeink szerint új szempontokat is, hiszen munkánk során megpróbáltuk feldolgozni a magyaron kívül a legújabb német és angol szakirodalom nyelvtanárok számára releváns, legújabb eredményeit.

Kiadványunk első részében felhívjuk figyelmüket néhány - szerintünk fontos - témára:

- a tankönyv és a nyelvtanulás/-tanítás célja,
- a tankönyv és a tanár,
- a tankönyv és a nyelvtanuló,
- a tankönyvválasztás a szülők, illetve laikusok szemszögéből
- és a hazai és külföldi kiadású, fejlesztésű nyelvkönyvek kérdéskörére.

Az általános részek után az egyes, fent felsorolt nyelvekkel és a tankönyvhelyzettel kapcsolatos aktuális helyzetről és problémákról olvashatnak rövid összefoglalást. Külön fejezetet szentelünk az általános iskolai korosztály nyelvtanulásának, hiszen itt speciális szempontokra kell figyelni.

Mivel óhatatlanul elég sok szakkifejezést kellett használnunk, szükségesnek tartottuk, hogy a füzet végén (Függelék. A kérdőívben használt fontosabb szakkifejezések magyarázata) meghatározzuk a tankönyvekkel kapcsolatban legfontosabb szakkifejezéseket.

Még egy eszközzel próbáltuk elérni, hogy minél világosabb legyen mondandónk. Az egyes szempontokkal, megvalósítási módokkal kapcsolatosan példákat hoztunk különböző tankönyvekből (Függelék. Példák a különböző nyelvkönyvekből). Csak pozitív példákat akartunk bemutatni, elkerülendő, hogy esetleg egy-egy szempont alapján igaztalanul negatív kép alakulhasson ki bármelyik tananyagról.

Fő segítségnek a II. 2. fejezetben található kérdőívet szántuk. Ha az itt közreadott kérdések közül az Önök szerint is fontosakat egy adott tananyag alapján megválaszolják, könnyebben eldönthetik, vajon alkalmas-e arra, hogy ezzel dolgozzanak.

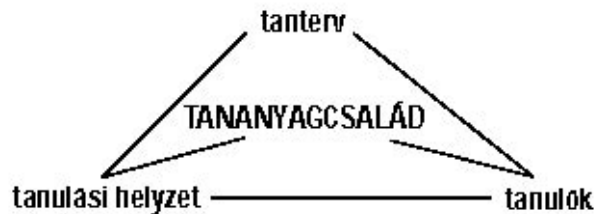
De még mielőtt akár csak átfutnák vagy tanulmányoznák ezeket a tankönyvválasztást befolyásoló kritériumokat és kérdéseket, kérjük, válaszoljanak saját maguknak a következő kérdésre:

Eddig milyen szempontok szerint hozta meg a tananyaggal kapcsolatos döntéseit? (Legalább három szempontot említsen, fontosságuk szerinti sorrendben!)

- 1.....
- 2.....
- 3.....

2. A tankönyv és a nyelvtanítás/nyelvtanulás céljai

Neuner szerint a tanítási folyamatban a tankönyvnek központi helye van: a tanterv, a tanítási helyzet és a tanulócsoport között helyezkedik el, közvetít (Neuner, in: Kast/Neuner, 1994:8).

Ha már tankönyvválasztásról beszélhetünk, ennek egyértelműen úgy kell(ene) működnie, hogy a célok függvényében, azok megvalósítása érdekében választjuk meg a taneszközöket, tehát a tankönyvet is.

Itt feltétlenül meg kell említenünk - anélkül hogy hosszasan elemeznénk e régóta vitatott kérdéskört -, hogy az utóbbi években az állami nyelvvizsga mint tanítási és tanulási cél befolyásolja a nyelvtanítást és ezzel együtt a tankönyvválasztást. Az iskolák egy részében az idegen nyelvekből tett érettségi vizsga jelentősége csökkent, hiszen a nyelvvizsga kiválthatta. A legjobb képességű tanulók, akik egy sikeres nyelvvizsgáért a felvételinél plusz pontokat kaptak/kapnak, már nem érettségiztek, sőt ha tehették, már korábban (16-17 évesen) letették a nyelvvizsgát.

Az állami nyelvvizsga mint tanulási cél sokak számára a fentiek mellett azért is elfogadott, mert követelményrendszere viszonylag körülhatárolt, a legutóbbi vizsgareform óta (1991) professzionálisabb is. Medgyes Péter ezt a következőképpen fogalmazza meg: "Az új rendszer, amely a korábbinál nagyobb súlyt helyez a kommunikatív készségekre, igyekszik lépést tartani a Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban elfogadott nyelvvizsga-követelményekkel." (Medgyes, 1992: 269)

Az elmúlt években számtalan kiadvány került piacra, melyek egy része magát a vizsgát, annak követelményeit ismerteti a laikusoknak is, másik (különböző kisebb és az utóbbi időkben alapított kiadók által is megjelentetett), jóval nagyobb része a különböző vizsgafeladatokhoz nyújt - sokszor elég vegyes színvonalú és kétséges eredetű - anyagot a gyakorláshoz.

A kiadók mellett számos nyelviskola is profitálhat ebből a helyzetből, hiszen a nyelvvizsgára felkészítés feladatának a közoktatás (különböző okokból) gyakran nem tud megfelelni.

A jövőt illetően az iskolai nyelvtanítás megváltozott céljait a Nemzeti alap-tanterv hivatott meghatározni. Ehhez kell majd igazodniuk a tankönyveknek is, tehát e dokumentum figyelembevétele mint kritérium már jelenleg is szerepel a tankönyvvé nyilvánítás szempontjai között. (Vö. I. 1. 5. o., valamint: Köznevelés, 1993/35: 10.)

A következőkben kiemelünk néhány szempontot a *NAT bevezetőj* éből:

Az általános követelmények között ez áll: "A NAT szolgálja a különböző kultúrák iránti nyitottságot, megértést. Más népek hagyományainak, kultúrájának, szokásainak, életmódjának megismerésére, megbecsülésére nevel." (7. o.)

A *műveltségi területek oktatásának közös követelményei* című fejezetében (11. o.-tól) több olyan cél szerepel, melynek megvalósításához az idegennyelv-oktatás számtalan lehetőséget nyújt.

A *Kapcsolódás Európához és a nagyvilághoz* című alfejezetben:

"Legyenek érdeklődők, nyitottak az európai kultúra, életmód, szokások, hagyományok iránt, különös tekintettel a hazánkat környező országokra, népekre. [...] A tanulók ismerjék meg az egyetemes emberi kultúra legjellemzőbb, legnagyobb hatású eredményeit. Legyenek nyitottak, megértők a különböző szokások, életmódok, a kultúrák, vallások; a másság iránt, becsülik meg ezeket. Szerezzenek információkat az emberiség közös (globális) főleg Magyarországot közelebbről érintő - problémáiról, az ezek érdekében kialakuló nemzetközi együttműködésről. Legyenek érzékenyek a problémák lényege, okai, összefüggéseinek és megoldási lehetőségeinek a keresése, feltárása iránt. Az iskolák és a tanulók törekedjenek arra, hogy valamilyen módon közvetlenül is részt vállaljanak a nemzetközi kapcsolatok ápolásában."(11. o.)

A *Kommunikációs kultúra* című alfejezet tézisei az anyanyelven túl az idegen nyelvekre is vonatkoznak:

"A kommunikációs kultúra részben a műveltség, a tudás alapja, részben az egyén szocializációjának, a társadalmi érintkezésnek, az egyéni és közösségi érdek érvényesítésének, egymás megértésének, elfogadásának, megbecsülésének döntő tényezője. Középpontjában az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és -kifejezés, a vélemények, érvek kifejtésének, értelmezésének, megvédésének a képességei állnak."(12. o.)

A *személyiség kibontakoztatása mint cél* megvalósítására is számtalan jobbnál jobb lehetőség kínálkozik a nyelvtanítás keretei között.

"A különböző ismeretek elsajátítása eszköz a tanulók értelmi, önálló ismeretszerzési, kommunikációs, cselekvési képességeinek kialakításához, fejlesztéséhez. A képzés tartalma az emberre, a társadalomra, a művészetekre, a természetre, a tudományokra, a technikára vonatkozó kultúra alapvető eredményeit foglalja magában, a tanulók életkori, fejlettségi szintjéhez méretezett kiválasztással, elrendezéssel. Feldolgozása, összefüggéseinek feltárása megalapozhatja a tanulók műveltségét, világszemléletük, világképük formálódását, eligazodásukat szűkebb és tágabb környezetükben."(9. o.)

A tanulás módszerének tanítása is egyre nagyobb szerepet játszik a nyelvtanításban, ezt nem egy új tankönyv koncepciója is bizonyítja (vö. 13. o.).

Az élő idegen nyelvek tanulásának célját a dokumentum elsősorban a gyakorlati készségek elsajátításában látja (vö. 56. o.).

Nem célokat, hanem fejlesztési követelményeket fogalmaz meg. Az általános követelmények közül a tananyagválasztás szempontjából valamennyi végiggondolandó (57. és 61. o.).

Mérlegelendő például, hogy bizonyos tankönyvek egyáltalán alkalmasak arra, hogy a tanulók segítségével a gyakorlati nyelvi készségeket (a négy készséget) elsajátítsák (vö. Általános fejlesztési követelmények a 10. évfolyam végén, 1. pont).

Még inkább kimutatható, mennyire alkalmasak az egyes tananyagok az idegen nyelv-tanulás készségeinek, sajátos módszereinek bemutatására, arra, hogy segítségével ezeket a technikákat a tanulók elsajátíthassák (vö. Általános fejlesztési követelmények a 6. évfolyam végén, 2. pont, 57. o.). Bizonyos technikák és stratégiák gyakoroltatását, tudatosítását a jelenleg forgalomban lévő könyvek csak egy részében találhatjuk meg. Gondoljunk például olyan kiadványokra, melyek bizonyos "vizsgakérdések" vagy szituációk betanítására, betanulására ösztönöznek, vagy mechanikusan bizonyos feladattípusokat gyakoroltatnak.

A 3. és 4. követelmény (57. o.), illetve a 3. követelmény (61. o.) feltételezi, hogy a nyelvtanulás során a diákok olyan "alanyagot" kapnak, (a tankönyvírók és a tanárok) oly módon választják ki számukra a tartalmakat (témákat, szituációkat, szerepeket, szövegtípusokat stb.), hogy az azokkal való munka érdekes, motiváló és kommunikációra ösztönző legyen. Ugyanakkor kellő segítséget is kell kapniuk, hogy valóban meg tudjanak szólni.

Ezzel szorosan összefügg a 3. pontban megfogalmazott attitűd megvalósításának lehetősége is.

Az 5. követelmény megvalósításához is nagy segítséget nyújthatnak a tankönyvek. Amennyiben ennek a követelménynek nem felelnek meg, nincsenek erre ösztönző feladatok, a tanárnak kell végiggondolnia, többletmunkával kiegészítenie a könyvet, pótolnia a releváns tartalmakat, és megtervezni legmegfelelőbb feldolgozásukat.

AZ ÉRETTSÉGI MINT TANULÁSI ÉS TANÍTÁSI CÉL

Az érettségireform kidolgozása és vitája 1995-ben kezdődött, és jelenleg is folyik. Csak akkor várhatjuk el a közoktatás számára készülő tananyagoktól, tankönyvsorozatoktól, hogy hathatós segítséget adjanak e követelmények megvalósításához, ha kidolgozzák a - jelenlegi elképzelések szerint - kétszintű nyelvi érettségi követelményeinek rendszerét.

3. A tankönyv és a nyelvtanár

A nyelvkönyvközpontú oktatásnak nagy hagyománya van a hazai nyelvtanításban, bár ezek a hagyományok az egyes idegen nyelveknél eltérőek lehetnek.

A nyelvkönyveket a szakirodalom regionális és multinacionális könyvekre osztja (lásd I. 6.). A tankönyvpiacra ezek a kiadványok árban, kivitelezésben, szintben, szakmai színvonalban konkurálnak egymással. A nyelvtanár szerepe már a tankönyvek beszerzése előtt, a döntéskor meghatározó.

KELLE EGYÁLTALÁN AZ IDEGEN NYELV OKTATÁSÁHOZ NYELVKÖNYV?

A szakirodalomban számos utalást találhatunk arra, hogy az idegen nyelvek oktatásához tulajdonképpen nem kell tankönyv. A tankönyv nem pótolhatja a valós szituációkat, nem alkalmazható minden tanulócsoporthoz egyformán, szinte minden alkalommal más-más anyaggal kell kiegészíteni. Ahhoz azonban, hogy egy nyelvtanár minden tanulócsoportjának testre szabott anyagot állítson össze, nemcsak nagyon magas szakmai tudásra van szüksége, hanem megfelelő eszközökre (például

fénymásoláshoz vagy hang- és képanyagok felvételéhez és lejátszásához), autentikus anyagokra, forrásokra, anyanyelvű kollégákra és főképpen meglehetősen sok időre. Nem könnyű ilyen esetben biztosítani azt sem, hogy a hiányzók ennek alapján pótolhassák az elmulasztott órák anyagát. A tanár által csoportja számára óráról órára összeállított tananyag létezik ugyan (például kisiskolások tanítása, szaknyelv stb.), de ennek a fenti nehézségek miatt ma hazánkban kevés a realitása. Ezért gondoljuk úgy, hogy a legtöbb esetben szükség van egy helyesen megválasztott tankönyvre.

MILYEN A NYELVTANÁR VISZONYA A NYELVKÖNYVHÖZ?

Melyikkel ért leginkább egyet a következő három tanári vélemény közül?

1. "Én vagyok a tanár, tehát én tudom a legjobban, melyek a legsikeresebb tanítási módszerek. A tanulók azt teszik, amit én mondok nekik."
2. "Követem a tankönyv módszereit. Ha a tanári kézikönyv világosan megadja a követendő módszert, ahhoz igazodom."
3. "Felmérem, mi a legcélravezetőbb módszer a tanulók számára, és eszerint próbálok tanítani."

A tankönyvnek nagy hatása van arra, milyen stílusban tanít valaki, s ez kihat arra is, hogyan tanulnak a diákjai (vö. Grant, 1987:14).

Mindenképpen a tanári önképzést is szolgálja, ha időközönként új tankönyveket próbálunk ki.

MI A NYELVKÖNYV SZEREPE A NYELVOKTATÁSBAN?

- *Nyelvszemléletet* és egy bizonyos módszertani *konceptiót* közvetít;
- első idegen nyelv esetében megalapozza a *további idegen nyelv/ek* oktatását és tanulását;
- biztosítja azt, hogy a tanítás és a tanulás folyamatának legyen egy konstans *vezérfonala*;
- tájékoztatást ad a tanárnak, a tanulónak, valamint a szülőnek az *oktatás és a tanulás folyamatának* aktuális állásáról;
- szabályozhatja a tanítás és tanulás *ritmusát*, haladási ütemét;
- segíti a tanár munkáját, amennyiben megfelelő mennyiségű és minőségű *nyelvi forrást*, szöveget és *gyakorlatot* biztosít az órai munkához;
- ez az iránymutatás azonban nem helyettesítheti a *tantervet* (lásd I. 2.);

a tanterv és a tankönyv ismeretében idejében fel lehet tární, hol nem fedí le a tankönyv a tantervi elvárásokat, így adaptálását, kiegészítését idejében meg lehet tervezni;

segíti a tanuló munkáját, amennyiben rendelkezik mindazokkal a tulajdonságokkal, amelyeket az I. 4. pontban leírtunk.

MIRE ÜGYELJEN A NYELVTANÁR A TANKÖNYV HASZNÁLATA KÖZBEN?

Ne felejtse el, különösen, ha első idegen nyelvet tanít, hogy a tanulók számára ő fekteti le a nyelvtanulás alapjait, alakítja ki a későbbi idegennyelv-tanulás önálló és csoportos tanulási stratégiáit és technikáit.

Ne ragaszkodjon mereven a tankönyv anyagához, ha azt látja, hogy tanulócsoportjának nem mindenben felel meg.

Ismerje meg alaposan - ha van - a tankönyv bevezetőjét, illetve a tanári kézikönyvet, és értékelje az olvasottakat. Próbáljon meg minél többet megvalósítani a szerzők szándékából, akkor is, ha esetleg nem mindenben ért velük egyet, majd értékelje ki, bevált-e vagy sem a kézikönyv tanácsa.

Ha a könyvhöz nem készült kézikönyv, ajánljuk, hogy először a tanítás megkezdése előtt, majd kb. félidőben és a tanév végén a munkaközösség tagjai beszéljenek a tankönyvvel kapcsolatos elképzeléseikről, elvárásaikról és tapasztalataikról.

Igyekezzen a tankönyv anyagát a tankönyvből kiemelve feldolgozni (például képeket, feladatokat kimásolva, fóliáról vetítve stb.).

Legyen tudatában annak, hogy személyes viszonya a tankönyvhöz nagymértékben befolyásolja a tanulók véleményét és viszonyát a tankönyvhöz és a nyelvhez.

Időszakonként érdemes a tanulókkal közösen értékelni az adott nyelvkönyvet, és ily módon megismerni az ő véleményüket is.

A tankönyv, annak gyakorlatai sose szolgáljanak büntetésül (például fegyelmi vétség esetén retorzióként gyakorlatokat íratni).

Medgyes Péter találóan jellemzi, miért vált gyanússá a kommunikatív nyelvoktatás meghonosodása óta a tankönyv, mely hosszú ideig az idegennyelv-oktatás "bibliája" volt. Ugyanakkor rámutat arra is, hogy a tanárok döntéskényszer elé kerültek: "Mit tegyek? Az ellenérvekre hallgatva szabaduljak meg a tankönyvtől, vagy inkább tartsam meg, hiszen mégiscsak gazdag az információs anyaga, világos a szerkezete, tetejében könnyű hozzáférni?" Ez a dilemma különösen élesen vetődik fel nem anyanyelvi tanárok esetében (Medgyes, 1995: 113).

4. A tankönyv és a nyelvtanuló

A hatvanas, illetve hetvenes évek óta a nyelvoktatásban világszerte egyre nagyobb figyelmet szenteltek a nyelvtanulónak. Egyre több tanulmány és vizsgálat foglalkozott a tanulóközpontú nyelvoktatással, a motiváció kérdéskörével, a tanulási stratégiákkal, tanulótipusokkal stb. Ez az érdeklődés Magyarországon, természetesen társadalmi-politikai okokból is csak jóval később, inkább a nyolcvanas évek közepétől mutatkozott.

Petneki Katalin a némettanárok között végzett kérdőíves felmérése (1995) azt mutatja (vö. Petneki, 1995: 33), hogy a

tankönyvek megítélésében a "tanulást" mint szempontot, csak nagyon kevesen említették. Ez nem jelenti azt, hogy a tanárok a tananyagok minősítésekor ne gondolnának tanulóik szempontjaira, hiszen a "motiváció", illetve a "célcsoport" ugyanezen a listán igen előkelő helyet foglal el.

Egy tankönyvből sokféleképpen lehet eredményesen tanítani. Ahogyan a tanárok más-más koncepciójú, típusú tankönyvekre esküsznek, úgy például főleg a felnőtt nyelvtanulók is más és más (néha egymásnak ellentmondó) elvárásokat fogalmaznak meg. Grant például a következő tanulótipusokat említi:

- tanulók, akik írott szövegekkel szeretnek dolgozni;
- tanulók, akik inkább a hallás utáni értést és a beszédet tartják fontosnak;
- tanulók, akik szeretik a nyelvtani szabályokat, egy részük inkább az anyanyelven;
- tanulók, akik nem szeretik a nyelvtani szabályokat, s még az anyanyelvükön sem értik azokat;
- tanulók, akik azt szeretik a legjobban, ha a tanáruk beszél, s ők hallgathatják;
- tanulók, akik legszívesebben párban vagy csoportban dolgoznak (vö. Grant, 1987: 11).

De amennyiben a diákokat kérdezik tankönyveikről, bár ez nálunk nem túlzottan gyakori, rögtön kiderül, hogy határozott véleményük van, és elvárásaikat is meg tudják fogalmazni. Olykor komoly kritikával is illetik nemcsak a Magyarországon készült nyelvkönyveket. Ebben persze sokszor tanáraink véleménye is tükröződik.

A diákok többsége tudja, hogy nagy szüksége van használható nyelvtudásra, és ezért eredményesen szeretne nyelvet tanulni. Ebből a tényből adódik, hogy a tanulók szempontjából az egyik legfontosabb kérdés a következő:

MILYEN TÍPUSÚ TANKÖNYV SEGÍT A TANULÁSBAN?

A következő tulajdonságokkal feltétlenül rendelkeznie kell:

- figyelembe veszi a legtipikusabb tanulási célokat (kommunikáció idegenekkel, releváns hétköznapi helyzetek megoldása, a legfontosabb beszédszándékok bevezetése és begyakorlása; ha egy bizonyos vizsgára készít fel, igazodik a vizsga követelményeihez stb.);
- jól felépített, tagolt, áttekinthető maga a könyv és egységei/leckéi/ fejezetei (regiszterek, összefoglalások stb.); n amennyiben magyarázatokat vagy szabályokat tartalmaz, azok jól érthető és transzparens/áttekinthető;
- tartalmaz szöveget, a tanított témához kapcsolódó fordításszövegeket, nyelvtani összefoglalókat, választható szövegeket, dalokat stb.;
- a gyakorlatok utasításai, piktogramjai egyszerűek, következetesen ismétlődnek;
- a bőséges gyakorlatanyag egy részét a nyelvtanuló maga is ellenőrizni tudja, lehetőséget nyújt az egyéni/órán kívüli gyakorlásra is (például van a könyvben megoldási kulcs);
- tanácsokat ad a tanuláshoz, gyakorláshoz (technikák, stratégiák tudatosítása);
- főleg a vizsgák mint tanulási cél miatt a nyelvtanulók jelentős része, a fiatalok is, szívesen oldanak meg teszteseteket, hogy tudásszintjüket ily módon is ellenőrizhessék.

A másik alapvető kérdés a tanuló szemszögéből:

ÉRDEKESE, SZÓRAKOZTATÓE AZ ADOTT KÖNYVBŐL TANULNI?

Ehhez a tankönyvnek

- minden tanulótipus számára sikerélményt kell nyújtania;
- témaköreiben, szituációiban módot ad az azonosulásra, illetve arra is, hogy a tanulók saját magukról beszélhessenek, és tudjanak beszélni;
- figyelembe veszi tartalmában a célcsoport feltételezhető, nyelvórán kívül szerzett ismereteit és érdeklődését, illetve a kivitelezés igényességében vizuális kultúráját.
- Ahhoz, hogy a tanulók véleményét megismerhessük, alkalmanként beszélgessünk el velük a használt nyelvkönyvről. A következő kérdőívet segítő ötletnek szánjuk.

Kérlek, karikázd be a megfelelő választ!

Ha tudsz, nevez meg egy-egy példát a könyvből!

1) Milyenek találsz a tankönyv témáit?

- a) általában érdekes
- b) néhány érdekes, a többi nem
- c) általában unalmas
- d) egyéb:

2) Hogyan sikerül megoldanod a tankönyv feladatait?

- a) könnyen
- b) vegyes, hol könnyen, hol nehezen
- c) nehezen

3) Mi az, ami tetszik a tankönyvben?

- a) egyes témák, pl.:
- b) egyes szövegek, pl.:
- c) egyes képek, pl.:
- d) magyarázatok
- e) egyes feladattípusok, pl.:
- d) egyéb:

4) Szerinted mi hiányzik a nyelvkönyvből?

- a) szövegek a következő témá(k)ról:
- b) dalok
- c) képek (fotók, térképek stb.) pl.:
- d) nyelvi játékok, rejtvények, pl.:
- e) gyakorlatok, pl:
- f) egyéb:

A következő olyan kérdőív, melynek segítségével fölmérhetik, mennyire ismerik tanulók nyelvkönyvüket (Rampillon, 1995:33 f.).

*Most tedd félre a tankönyvet, és válaszold meg a következő kérdéseket!
Csak akkor vedd újra elő a könyvet, ha ellenőrzni akarod válaszaid helyességét.*

Ismered-e a tankönyvedet? Pontszám:

- 1. Hány oldalas az adott tankönyv? (+/-5) oldal 2 pont
- 2. Hány leckét tartalmaz? leckét 1 pont
- 3. Most éppen hányadik leckével foglalkoztok? a leckével 1 pont

4. Milyen szókinclista tartozik a tankönyvhöz?

- a)egynyelvű
- b)két nyelvű2 pont

5. Szerepelnek-e a tankönyvben rendszeresen piktogramok?

- a)igen
- b)nem1 pont,
- Ha igen, nevezd meg vagy rajzolj le egyet!1 pont

6. Hol láthatók az egyes leckét jelölő számok?

- a)csak a leckék elején
- b)minden oldal tetején jobb és bal oldalon
- c)minden oldal alján jobb és bal oldalon
- d)a lap tetején csak a bal oldalon
- e)a lap tetején csak a jobb oldalon 1 pont

7. Hány részből áll a függelék? 2 pont

8. Kiadtak-e ehhez a tankönyvhöz munkafüzetet?

- igen
- nem1 pont

Összpontszám:

Kiértékelés:

10-12 pont: Gratulálunk! Jól ismered a tankönyvedet.

6-9 pont: Alkalomadtán lapozd át még egyszer a tankönyvet, és nézd át, mi mindent tartalmaz.

4-5 pont: Vedd elő a tankönyvedet! Nézd át a tartalomjegyzéket, és keresd ki az ott felsorolt részeket!

4 pontnál Ahhoz, hogy sikeresen tanulj, ismerned kellene a tankönyvedet.

kevesebb: Az előbbi kérdőív alapján pontról pontra nézd át alaposan!

5. A tankönyvválasztás a szülők szemszögéből

A nyelvkönyvekkel gyakran a laikusok is kapcsolatba kerülnek. A szülők egy része, aki az adott nyelvet tanulta, és szükség esetén segíteni tud vagy tudna az otthoni tanulásban, mindenképpen véleményt alkot a tananyagról. Ezen túl bizonyos esetekben például az iskola vezetősége, az iskolaszék vagy az alapítvány is állást foglal/hat bizonyos könyvek beszerzése mellett vagy ellen.

A laikus számára is könnyen átlátható néhány alapvető szempont, és ez a tankönyvválasztást befolyásolhatja.

Ezek közül talán az ár az egyik legpragmatikusabb dolog. Korábban a szubvencionált magyar könyvek és a külföldiek ára között óriási különbség volt. Sokan hajlamosak még mindig azt gondolni, hogy ami drága, az biztosan jó is.

Némely könyv első látásra nagyon tetszetős, sok színes ábrával, jó minőségű nyomdatechnikával hívja fel magára a figyelmet. Ez még önmagában nem jelenti, hogy koncepciója mindenki számára, esetünkben egy konkrét nyelvtanuló/csoport számára megfelelő.

Mindenesetre a kiadványban található rajzokból vagy fotókból akár a laikusok számára is kiderülhet, kiknek szól a könyv. További segítséget jelenthet, főleg hazai kiadású könyvek esetében a bevezető, mely gyakran az anyanyelven íródott, és a borítólapon elhelyezett információ, ajánlás, de maga a cím is sok mindent elárulhat. Vigyázni kell azonban itt is, mert előfordulhat, hogy egy egyszerű képes szótárt vagy tesztgyűjteményeket nyelvkönyvként árulnak. A kiadói információkat mindig némi fenntartással kell fogadni, hiszen egyértelműen az az érdekük, hogy a könyvet minél többen megvegyék.

Fontos szempont lehet, hogy a tankönyvet hazai szakértők, nyelvtanárok esetleg anyanyelvi társszerzővel fejlesztették-e ki, vagy egy külföldi kiadó általában szélesebb célcsoportnak szánt tananyagáról, sorozatáról van-e szó. Mindkét típusnak egyaránt lehetnek előnyei és hátrányai. (Lásd még I. 6.)

Az egy nyelvű könyvek használatakor néha a segítőképző szülők is kudarcot vallhatnak.

Fontos, hogy a szülő ne akarja saját nyelvtanulási szokásait, módszerét számon kérni gyermeke nyelvtanárától. Ez főleg az általános iskolás korosztály esetében lehet igen káros, ahol éppen az életkori sajátosságokat kell messzemenően figyelembe venni ahhoz, hogy a munka sikeres és eredményes legyen. A hatékony nyelvtanulást elősegítheti, ha a szülőket beavatjuk az őket is érintő szakmai kérdésekbe, világos, egyértelmű felvilágosítást adunk a nyelvtanítás céljairól, stratégiájáról, a követelményekről, a tanulás esetleges anyagi vonzatairól. Ugyanitt a tankönyvről is eshet néhány szó.

Célszerű kicsit áttanulmányozni a könyvet, a tartalomjegyzéket, mire hívják fel a figyelmet a szerzők, van-e benne például szójegyzék, vannak-e egyéb listák vagy nyelvtani összefoglalások, megoldások stb.

Jól bevált, főleg kiegészítő anyagoknál, ha az iskola rendelkezik egy-egy csoportra való szótárral, nyelvtani gyakorlókönyvvel, olvasókönyvvel stb., amit a különböző csoportok az órán alkalmanként használhatnak.

A következő kérdőív arra szolgál, hogy a tanár, ha erre módja és kedve van, például egy szülői értekezleten, segítségével megismerhesse a szülők elvárásait, elképzeléseit a nyelvtanulással kapcsolatban. Ezek vagy hasonló kérdések persze egy egyszerű beszélgetésben is felvethetők.

A következő kérdéseket kellene tisztázni: n mely/ek a nyelvtanulás célja/i ebben a tanévben, az adott csoportban; n hogyan, milyen módszerekkel tanítunk és miért (ez különösen fontos a kisiskolás korosztály esetében, vö. III. 1.); n mi szól az általunk választott tananyag mellett, melyek az előnyei és mi következik ebből; n milyen technikákat javasolunk az otthoni tanuláshoz (házi feladatok); n a szülők hogyan segíthetik a tanár és a gyerekek munkáját; n milyen hasznos kiegészítő anyagokat javasolunk (szótárak, kazetták, tanulással kapcsolatos könyvek stb.)?

KÉRDŐÍV SZÜLŐKNEK A NYELVTANULÁSRÓL

Kedves Szülők!

Idegen nyelvek oktatását szeretnénk segíteni az alábbi kérdőívvel. Kérjük, feleljen a kérdésekre, jelölje be a megfelelő választ. Fáradozását előre is köszönjük.

Beszéli-e a gyermeke által tanult idegen nyelvet?

a)igen

b)nem

Ismer-e több Magyarországon használt nyelvkönyvet?

a)igen

b)nem

Szokott-e segíteni gyermekének a nyelvtanulásban?

a)igen

b)nem

Fontosnak tartja-e, hogy gyermeke nyelvkönyvében legyen

magyar nyelvű leíró nyelvtani magyarázat,

a)igen

b)nem

kétnyelvű szószedet?

a)igen

b)nem

Fontos-e Ön szerint, hogy a nyelvkönyv szép termék legyen?

a)igen

b)nem

Kért vagy szükség esetén kérne-e segítséget gyermeke nyelvtanulásában másától? (az idegen nyelvet beszélő családtag, magántanár, szakkör, utaztatás stb.)

a)igen

b)nem

A tankönyv választásában teljesen a tanár kérését tekinti-e mérvadónak?

a)igen

b)nem

Gyermeke számára kölcsönzött vagy vásárolt-e már nyelvgyakorlási célból tankönyvön kívül

idegen nyelvű könyvet,

a)igen

b)nem

újságot,

a)igen

b)nem

computerprogramot,

a)igen

b)nem

hanganyagot,

a)igen

b)nem

videoanyagot,

a)igen

b)nem

szótárt?

a)igen

b)nem

Szokott-e idegen nyelvű anyagokat gyermeke tanárának figyelmébe ajánlani?

a)igen

b)nem

Az idegennyelv-tanulás és más tantárgyak tanulása eltér-e egymástól?

a)igen

b)nem

6. Regionális és multinacionális tankönyvek

A tankönyvválasztás egyik alapvető kérdése, hazai kiadású (regionális, lásd IV. 1.) vagy külföldön, a célországban készült könyvvel lehet-e sikeresebben tanítani. Magyarországon évtizedeken keresztül elég szerény volt a nyelvkönyvválaszték még az ún. idegen nyelvű könyvesboltokban is. Időnként bizonyos szintekre egyáltalán nem lehetett tankönyveket beszerezni. A közoktatásban pedig csak a Tankönyvkiadó tankönyvsorozatait lehetett használni.

A hazai könyvekkel kapcsolatban sokszor elhangzott a jogos kritika, hogy nyelvhasználatuk nem autentikus. Biztos, ami biztos, csak az lehet a jó könyv, amit anyanyelvek írtak - vallották s talán vallják még ma is sokan. Sokáig joggal bírálták a hazai kiadású könyvek küllemét, nyomdatechnikai színvonalát. Ebben anyagi okokból mind a mai napig nem tudunk igazán versenyezni a multinacionális kiadókkal és kiadványaikkal.

Egy, a közelmúltban elsősorban közép-európai tankönyvíróknak rendezett grazi szemináriumról készült beszámolóban olvasható, hogy a tanárok több országban szívesebben választják a külföldi műveket. A helyi könyvek iránti előítéleteket a következő tényezőkkel magyarázzák: a nagy kiadók anyagi okokból nagyobb szellemi és anyagi erőforrásokkal rendelkeznek, a fejlett infrastruktúra további előnyöket biztosít a grafikai kivitelben és a hanganyagok gyártásában egyaránt. Az anyanyelvi szerzőket jobban becsülik, munkájukat értékesebbnek tartják.

Benedek Mihály szerint (Benedek 1996:50) a külföldi nyelvkönyvek kitérőek, de szemléletüknek vajmi kevés köze van a magyar nyelvtanulók világához. Fő hiányosságként említi, hogy e könyvek nem készítik fel a diákokat arra, hogy önmagukról, saját kultúrájukról idegenek számára fontos információkat adhassanak. A tanultak nem illeszkednek ismereteikhez, "és nem segítik életüket, még akkor sem, ha élő nyelvi közegbe kerülnek".

Mivel "tudhatnak többet" a Magyarországon írt különböző nyelvkönyvek?

- A szerzők pontosan megismerhetik a hazai oktatási rendszer által meghatározott tanulási, tanítási célokat, az ezeket tartalmazó dokumentumokat.
- Ismerik annak a célcsoportnak az elvárásait, tanulási szokásait, érdeklődését, amelynek tankönyvük készül. A Reális elképzelésük lehet a hazai feltételrendszerrel és a tanárok elvárásairól, módszertani felkészültségéről.
- Amennyiben iskolai tankönyvről van szó, összehangolhatják tankönyvüket más tantárgy (pl. a nyelvoktatás szempontjából releváns anyanyelv) tantervével is.
- Ami a tankönyvek országismereti, civilizációs tartalmát illeti, a magyar nyelvtanulók szemszögéből, tipikus érdeklődésük és szükségleteik szerint tudják meghatározni a lehetséges tartalmakat.
- A külföldi tankönyvszerzőknél a fentiekből adódóan biztosabban válogathatnak a magyar nyelvtanulók számára valóban releváns tartalmak, például beszédszándékok, szerepek, szövegtípusok közül.

II. A NYELVKÖNYVVÁLASZTÁS SZEMPONTJAI

1. Útmutató a kérdőív kitöltéséhez

Szándékunk szerint a kérdőív több funkciót is betölthet:

- Segíti a tankönyv kiválasztásában oly módon, hogy aprólékos, mármár szőrszálhasogató kérdéseink segítségével alaposabb végiggondolásra készíteti a nyelvtanár kollégát, kiküszöbölve az impresszionisztikus rögtönzéseket és mások befolyását.
- A fiatal vagy kevesebb tapasztalattal rendelkező kollégák számára támpont lehet abban, hogy összefoglalja a tananyagelmélettel kapcsolatos módszertani ismereteket.
- Alkalmat ad arra, hogy a nyelvi munkaközösség tagjai egyeztessék véleményüket, szempontjaikat a helyi tanterv megalkotása után, elkerülve az egyszemélyi, szubjektív, esetleg önkényes döntés keserű következményeit.

Mivel a kérdőív magyarul készült, segíti a különböző nyelveket tanító kollégákat, hogy a helyi, iskolai tanterv kialakítása mellett gondolkodásuk, szempontrendszerük közelebb kerüljenek egymáshoz, hiszen az egymás szellemét, filozófiáját ismerő és vállaló közösség kisugárzása pozitív, és munkája eredményesebb lehet az atomizált munkacsoportokénál.

Kérjük, hogy a kérdőív elolvasása, illetve kitöltése előtt nézze végig kérdéseinket e kis útmutató segítségével.

ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓK

A kérdőív mindig csak egy tankönyv értékelésére alkalmas. Többkötetes tankönyvsorozatnál tehát minden egyes kötet esetében újból meg kell válaszolni a kérdéseket, mert csak így nyerhetünk egyértelmű választ kérdéseinkre. Ezért ajánljuk, hogy kitöltés előtt az üres kérdőívet másolják le, hogy legyen még példány további nyelvkönyvek későbbi elemzésére és értékelésére is. Ahol nemcsak igennel vagy nemmel lehet reagálni a kijelentésekre, ott egy ötfokozatú skálát adtunk meg. 5 azt jelenti, hogy a kijelentés maximálisan jellemző, míg az 1 azt, hogy egyáltalán nem jellemző a vizsgált tankönyvre. Nem szükséges kitöltenie az összes rubrikát, s az sem baj, ha csak a kérdéseken gondolkozik el, illetve azok közül válogat. Az ötpontos értékelés arra jó, hogy megmutassa, hogy egy-egy könyv koncepciója egy bizonyos tanár szerint, egy bizonyos csoport számára inkább pozitívan vagy negatívan értékelhető-e.

a) A tananyag adatai

Első pillanatra itt tényszerű és kézenfekvő dolgokat kérdezőnk meg. Szerintünk ezek az adatok fontosak és tükrözik, mennyire ismerik a tanárok az adott nyelv tankönyvpiacát. Első felmérésünk során például kiderült, hogy sokan csupán a tankönyv 3-4 évvel ezelőtti árát ismerik, a jelenleg aktuális árat nem. Azt is fontos tudni, hogy a nyelvkönyv mikor jelent meg először, s jelenleg hányadik kiadásáról van szó. Ezt sajnos nem minden kiadó tünteti föl egyértelműen. Manapság kiadnak háború előtti nyelvkönyveket reprint kiadásban - például a "Könnyen, gyorsan németül/angolul/ stb." sorozatot, amiről valahogy véletlenül lemaradt az eredeti évszám.

b) A tanulók, akiknek a könyvet választom

Ez a rubrika könnyen kitölthető, ha már ismerem azt a tanulócsoporthoz, amelynek a nyelvkönyvet választom. Amit egy új tanulócsoporthoz esetében is meg kellene tudni válaszolni, az a 8., 9. és 10. kérdés, azaz a nyelvtudás aktuális szintje, a korosztály és a korábban használt tananyag. A többi kérdés felhívja a figyelmet olyan dolgokra, amiket még jó volna figyelembe venni a döntés meghozatala előtt.

c) A tanítás feltételei, körülményei, környezete

Ez a kérdéscsoport a tanítás feltételrendszerét járja körül. Ezek a feltételek többnyire adóttak, ezért sokszor nem is figyelünk rájuk, pedig erősen befolyásolják a tanítást és tanulást. Éppen ezért tudatában kell lennünk a feltételeknek ahhoz, hogy optimálisan kihasználhassuk azt, ami rendelkezésünkre áll. Ha ez nem így van, akár a legvonzóbb tankönyv tanítása is könnyen kudarcba fulladhat.

d) A tankönyv tartalmi jellemzői

A tartalmi jellemzőket három csoportra osztottuk. Az első kérdéscsoport arra vonatkozik, mennyire felel meg a tankönyv a tantervi elvárásoknak. Ismerni kell tehát mind a NAT-ban, mind a helyi, illetve iskolai tantervben megfogalmazott célokat és elvárásokat.

A legtöbb tanár a nyelvi-tartalmi szempontokat - szövegek, nyelvtan, szókincs, országismeret, készségfejlesztés stb. - tartja a legfontosabbnak egy nyelvkönyvben. Ezt fogja át a második kérdéscsoport.

A harmadik kérdéscsoport arra vonatkozik, milyen módszertani koncepciót ismerhetünk fel, s ez mennyire felel meg saját módszertani elképzeléseinknek.

e) A tankönyv mint taneszköz

Az utolsó kérdéscsoport azt vizsgálja, milyen jól használható a nyelvkönyv taneszközként. Ide tartozik a magyarázatok jellege (pl. idegen vagy anyanyelven), a tipográfiai jellemzők és a könyv tartóssága, várható élettartama. Ennek vizsgálata azért szükséges, mert más rendeli meg a tankönyvet (nyelvtanár), és más fizeti (szülő, alapítvány stb.).

A következő ábrán azt próbáltuk bemutatni, milyen döntési vonalak lehetségesek egy nyelvkönyv megválasztásakor, ha arra akarunk választ kapni, használható-e a nyelvkönyv egy adott tanítási, illetve tanulási helyzetben.

A NYELVKÖNYVVÁLASZTÁS DÖNTÉSMECHANIZMUSA

2. Tankönyv-értékelési kérdőív nyelvtanárok számára

A TANANYAG ADATAI

1. Címe: _____

2. Szerzője: _____

3. Kiadója: _____

4. Kiadási éve: _____

5. Hányadik kiadás: _____

6. A kiadó szerinti nyelvi szintje: _____

7. A kiadó szerint megjelölt tanulói korcsoport: _____

8. A kiadvány tartozékai:

a) tankönyv vanl nincsl ára: _____ Ft.

b) munkafüzet vanl nincsl ára: _____ Ft.

c) hanganyag vanl nincsl ára: _____ Ft.

d) tanári kézikönyv vanl nincsl ára: _____ Ft.

e) tesztfüzet vanl nincsl ára: _____ Ft.

f) szókétyák vanl nincsl ára: _____ Ft.

g) videokazetta vanl nincsl ára: _____ Ft.

h) video munkafüzet vanl nincsl ára: _____ Ft.

l) video tanári kézikönyv vanl nincsl ára: _____ Ft.

j) computerprogram vanl nincsl ára: _____ Ft.

k) CD-Rom vanl nincsl ára: _____ Ft.

l) nyelvtani gyakorló kiadvány vanl nincsl ára: _____ Ft.

m) olvasókönyvek vanl nincsl ára: _____ Ft.

n) faliképek vanl nincsl ára: _____ Ft.

o) dalos kazetta vanl nincsl ára: _____ Ft.

p) _____

r) _____

s) _____

B. A TANULÓK, AKIKNEK A KÖNYVET VÁLASZTOM

9. A tanulócsoport nyelvi szintje:

a) kezdő

b) álkezdő

c) középhaladó

d) haladó

e) középfokú nyelvvizsgaszint

f) felsőfokú nyelvvizsgaszint

10. A tanulók életkora:

a) 3-6 év

b) 6-10 év

c) 10-14 év

d) 14-18 év

e) 18-26 év

f) 26 év fölött

11. Korábban használt tananyag(ok)

12. A tanulócsoporthoz speciális édeklődési területe(i):

a) *nincs*

b) *általános*

c) *humán, ezen belül:* _____

d) *természettudományos, ezen belül:* _____

e) *egyéb, éspedig:* _____

13. A tanulók (kiemelkedően) jó készségei: _____

14. Nyelvtanulásuk célja:

a) *általános beszéd- és íráskészség elsajátítása*

b) *érettségi vizsga*

c) *nyelvvizsga*

d) *továbbtanulás nyelvszakon, illetve nyelvigényes szakon*

e) *egyéb, éspedig:* _____

15. A következő tanulási szakaszban elsődlegesen fejlesztendő nyelvi készségeik:

a) *beszédképzés és beszéd*

b) *olvasás és írás*

c) *hallás utáni értés, beszéd, olvasás, írás*

d) *egyéb, éspedig:* _____

C. A TANÍTÁS FELTÉTELEI, KÖRÜLMÉNYEI, KÖRNYEZETE

C. 1. A tanulócsoporthoz

16. A tanulócsoporthoz létszáma:

17. Nemek szerinti megoszlása:

a) *Lányok:*

b) *Fiúk:*

18. Heti óraszám:

19. Hány éve tanulja a tanulócsoporthoz az idegen nyelvet?

20. A tanulócsoporthoz számára melyik az első idegen nyelv?

21. Másik idegen nyelv, amelyet tanulnak: _____

C. 2. Tárgyi feltételek

22. A tanításban az alábbi eszközök állnak rendelkezésemre:

a) *tábla*

I igen I nem

b) *írásvetítő*

I igen I nem

c) *magnetofon*

I igen I nem

d) videolejátszó

I igen I nem

e) fénymásoló

I igen I nem

f) diavetítő

I igen I nem

g) szótárak

I igen I nem

h) nyelvi gyakorlókönyvek

I igen I nem

i) iskolai könyvtár

I igen I nem

j) _____

23. A nyelvrát állandó (nyelvi) teremben tartom

I igen I nem

24. A tanterem berendezése rögzített: I igen I nem

25. A tankönyv költségeit

a) a szülők

b) az iskola

c) egyéb (pl. alapítvány) viselik

D. A TANKÖNYV TARTALMI JELLEMZŐI

D.1. A tanterv

26. A tankönyv szerzői koncepciójukat a tankönyvben vagy a tanári kézikönyvben világosan foglalták össze. **5-4-3-2-1**

27. A tankönyv illeszkedik a NAT célkitűzéseire. **5-4-3-2-1**

28. A tankönyv haladási üteme (új anyag, gyakorlás mennyisége, óraszám) nagyjából megfelel csoportom adottságainak, készségeinek és óraszámának. **5-4-3-2-1**

29. A tankönyv lehetőséget ad arra, hogy egységei sorrendiségét rugalmasan kezeljem, felcseréljem. **5-4-3-2-1**

30. A tankönyv szerkezete, egységeinek terjedelme alkalmas arra, hogy tanórák alapján bontsuk. **5-4-3-2-1**

D. 2. Nyelvi - tartalmi szempontok

31. A tananyag témái csoportom tanórákon kívül szerzett ismereteihez, tapasztalataihoz és érdeklődési területeihez kapcsolódnak.

5-4-3-2-1

32. A tananyag a tanulók életkorának megfelelően szelektált, korszerű országismereti tartalommal rendelkezik a célnyelv országairól.

5-4-3-2-1

33. A tananyag lehetőséget ad a tanulónak Magyarország és kultúrájának bemutatására a célnyelven. **5-4-3-2-1**

34. A tananyag nyelvtani koncepciójával alapvetően egyetérték. **5-4-3-2-1**

35. A tananyag az élő nyelvet, annak beszélt és írott rétegeit is bemutatja. **5-4-3-2-1**

36. A tananyag az élő nyelv dialektusait, földrajzi sokszínűségét is tárgyalja. **5-4-3-2-1**

37. A tananyag nyelvezete és témái mindennapi beszédhelyzeteken, szituációkon alapulnak. **5-4-3-2-1**
38. A tananyag a tanulók mindennapi, releváns beszédzándékait tanítja. **5-4-3-2-1**
39. A tananyag lehetőséget ad a 35. és 38. gyakorlására. **5-4-3-2-1**
40. A tananyag sokféle szövegtípust tartalmaz. **5-4-3-2-1**
41. A tananyag szövegtípusai autentikusak. **5-4-3-2-1**
42. A tananyagban változatos feladattípusok fordulnak elő. **5-4-3-2-1**
43. A tananyag megfelelő szintű és mennyiségű kiejtési és intonációs gyakorlatot tartalmaz. **5-4-3-2-1**
44. A tananyag biztosítja mind a négy alapkészség fejlesztését a tanulók nyelvtanulási céljaival összhangban. **5-4-3-2-1**

D. 3. Módszertani szempontok

45. A szerzők módszertani elképzelései harmonizálnak az enyémmel. **5-4-3-2-1**
46. A tananyag hozzásegít ahhoz, hogy módszertani szemléletem megújuljon és eszköztáram gazdagodjon. **5-4-3-2-1**
47. A tanulókat önálló munkára neveli. **5-4-3-2-1**
48. A tananyag épít a tanulók más tárgyakban szerzett tudására, általános műveltségére és kreativitására. **5-4-3-2-1**
49. A tananyag épít a tanulók más tárgyakban elsajátított tanulási technikáira. **5-4-3-2-1**
50. A tananyag szövegei nevelési szempontból helyes értékeket tükröznek, mellőzik a közhelyeket, előítéleteket. **5-4-3-2-1**
51. A tananyag biztosítja a rendszeres önellenőrzést azzal, hogy tartalmazza a tesztek, feladatok megoldásait. **5-4-3-2-1**
52. A tankönyv instrukciói világosak, egyértelműek, következetesek. **5-4-3-2-1**
53. A tankönyv tanulásmódszertani elképzelései segítik a tanulót más idegen nyelv elsajátításában. **5-4-3-2-1**
54. A tananyag lehetővé teszi a tanulóknak, hogy különböző nyelvtanulási stratégiákat tudatosítsanak és gyakoroljanak. **5-4-3-2-1**
55. A tananyag alkalmas differenciált órai munkára. **5-4-3-2-1**

E. A TANKÖNYV MINT TANESZKÖZ

56. A tankönyvcsalád minden része beszerezhető. **5-4-3-2-1**
57. A tankönyv tartalmaz :
- leíró nyelvtani magyarázatokat **5-4-3-2-1**
 - szószerkezetet **5-4-3-2-1**
 - és fordítandó szövegeket **5-4-3-2-1**
58. A tankönyvben
- magyar nyelvű magyarázatok, **5-4-3-2-1**
 - szószerkezet **5-4-3-2-1**
 - és fordításszövegek vannak. **5-4-3-2-1**
59. A tankönyv oldalainak elrendezése, tagoltsága és tipográfiája segíti a tanuló és a tanár munkáját. **5-4-3-2-1**
60. A tankönyv egységeinek felépítése, jelrendszere, feliratozása áttekinthető és következetesen segíti a tanuló tájékozódását. **5-4-3-2-1**
61. A tankönyv szolgálja a tanulók vizuális nevelését. **5-4-3-2-1**
62. A tankönyv képi anyaga autentikusan tükrözi a célnyelv országának földrajzi és tárgyi világát, kultúráját. **5-4-3-2-1**
63. A tankönyv ábrái, fotói és illusztrációi nem öncélúak, hanem szervesen illeszkednek a nyelvtanulás folyamatába. **5-4-3-2-1**
64. A tankönyv formája és súlya megfelelő. **5-4-3-2-1**
65. A tankönyv várható élettartama nem rövidebb a használathoz szükséges időnél. **5-4-3-2-1**

Miután átolvasta és esetleg ki is töltötte a fenti kérdőívet, ha igényli, az alábbi táblázatban rögzítse az Ön számára legfontosabb eredményt (pozitívumokat és negatívumokat egyaránt) és a következtetéseket, feladatokat:

A _____ c. tananyag (_____ kötet) csoportomnak megfelel, mert

1. _____
2. _____
3. _____

A következő hiányosságokat látom:

1. _____
2. _____
3. _____

A sikeres nyelvtanításhoz a következőkön kellene változtatni:

1. _____
2. _____
3. _____

Amennyiben a téma érdekli, szeretné értékelését megvitatni, megmutatni a kérdőív szerzőinek, kérjük, másolja le és a következő kiegészítő kérdőívvel együtt küldje el címünkre:

*Petneki Katalin/Zalánné Szablyár Anna
ELTE Germanisztikai Intézet, Német Szakdidaktikai Központ
1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21 .*

A névvel ellátott levelekre válaszolni fogunk. Természetesen a kérdőívet elküldheti névtelenül is, de akkor csak indirekt úton, szaklapokon keresztül tudunk esetleg reagálni.

Kiegészítő kérdőív a tankönyvválasztással kapcsolatban a válaszadóról:

1. **A válaszoló neme:** férfi | nő |
2. **A válaszoló kora:** 20-30 év között | 30-40 év között | 40-50 év között | 50-60 év között | 60 év felett |
- szakmai gyakorlata:** 0-5 év | 5-10 év | 15-20 év | 10-15 év | 20 év felett |
3. **A válaszoló végzettsége:** egyetem: nappali | esti/levelező | főiskola: nappali | esti/levelező | átképzett orosz vagy egyéb szakos tanár | egyéb, éspedig: _____
4. **Az iskola típusa, ahol tanít:** 6 osztályos általános iskola | 8 osztályos általános iskola | 12 osztályos általános iskola és gimnázium | 8 osztályos gimnázium | 6 osztályos gimnázium | 4 osztályos gimnázium | szakközépiskola | egyéb, éspedig: _____
5. **A település, ahol tanít:** főváros központi kerülete | főváros peremkerülete | megyeszékhely város | község
6. **Nyelvet tanító kollégáim száma munkahelyemen:**
7. **A kérdőív kitöltése segítette munkámat.** 5-4-3-2-1

III. A NYELVTANÍTÁS HELYZETE ÉS PROBLÉMÁI

1. Az általános iskolai idegennyelvoktatás specifikumai a tankönyvválasztás tükrében

Az általános iskolai tankönyvek célcsoportja egy nagyon széles, korosztályi szempontból heterogén réteg. Ezt a tankönyv/tankönyvcsalád megválasztásakor feltétlenül figyelembe kell venni, tehát pontosan tisztában kell lennünk az adott tanulócsoporthoz tartozó, illetve megváltozott diszpozícióival (fiziológiás és pszichés adottságaival). Végig kell gondolnunk mindazokat az általános pedagógiai és pszichológiai kérdéseket, melyek a tananyag megválasztása szempontjából relevánsak lehetnek. Különös alaposítással kell ezt megtennünk abban az esetben, ha felső tagozatos szaktanárként alsó tagozatosokkal foglalkozunk, illetve ha tanítói diplomával 12-14 éves tanulókat tanítunk.

Másrészről pontos elképzelésekkel kell rendelkezniünk az általános iskolai idegennyelv-oktatás

- céljairól,
- lehetséges tartalmairól és
- az adott korosztály szempontjából adekvát módszerek, eljárások, technikák köréről. Az alábbiakban ezekkel a kérdésekkel kapcsolatosan szeretnénk néhány fontosabb gondolatot kiemelni.

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI IDEGENNYELVOKTATÁS CÉLJAI

Az általános iskolai idegennyelv-oktatás keretein belül a tanulók nagy része először találkozik egy új, az anyanyelvtől eltérő idegen kifejezésformával. A nyelvtanulásnak ez a szakasza alapvetően befolyásolja a tanulók viszonyát az idegen nyelv/ek/hez és ezen túl az idegenhez mint jelenséghez. Az idegen nyelv tanulása lehetővé teszi számukra, hogy saját világukat nagyobb összefüggésbe állítva lássák, nézeteik a világról összetettebbé és árnyaltabbá váljanak.

Az idegen nyelv tanítása egyben hozzájárul számos, tantárgyakat is átfogó nevelési- és képzési cél megvalósításához is, s általában kedvezően befolyásolja a tanulók személyiségének alakulását. Fejleszti a nyelv/ek - ezen belül az anyanyelv - iránti érzékenységet, erősíti a tudás megszerzésére irányuló vágyat.

Az alsó tagozatos nyelvi foglalkozások egyik legfontosabb célja a tanulók érdeklődésének, kíváncsiságának felkeltése az idegen nyelv és az idegen kultúra iránt. Az ezekben az osztályokban folyó munka során nem vezérelhetnek bennünket mennyiségi megfontolások, nem pusztán arról van tehát szó, hogy az ismeretek és készségek megszerzésének kezdetét néhány évvel korábbra helyeztük. Feladatunk elsősorban abban áll, hogy a korcsoport kedvező adottságait (nyitottság, kíváncsiság, a megfigyelés és utánzás készsége és képessége, a tudásszomj, a beszéd öröme stb.) optimálisan kihasználva az idegen nyelv tanítása/tanulása útján hozzájáruljunk a tanulók személyiségének (emocionális, kreatív, kognitív és szociális téren történő) fejlesztéséhez.

Lehetőséget kell biztosítanunk a tanulóknak, hogy rácsodálkozzanak az idegen kultúrára, fokozatosan felfedezzenek egy, az övékhez számos ponton hasonlító, más pontokon azonban jócskán különböző világot - e folyamat eredményeképpen tudatosabban éljék majd meg saját környezetüket, illetve tanulják meg látni azt a más szemével is.

Ezek a célok, melyek a 6-10 éves korosztály tanításában vezérelnek bennünket, érvényben maradnak a későbbiekben is. Az évek múlásával persze újabb célokkal egészülnek ki, módosulnak, differenciálódnak és súlypontjaik eltolódnak, természetes reakcióként arra a folyamatra, melynek során a tanulók látásmódja, érdeklődési köre, készségei és igényei alakulnak.

A felső négy osztály idegennyelv-tanítása/tanulása során mindinkább előtérbe kerül a négy kommunikatív készség párhuzamos fejlesztése. A nyelvi-instrumentális készségen kívül a kommunikatív kompetencia részeként ugyanilyen fontos mindazon magatartásformák elsajátítása, melyek egymás sikeres megértésének alapvető feltételei.

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI IDEGENNYELVOKTATÁS LEHETSÉGES TARTALMAI

Ha komolyan vesszük azt a sokat hangoztatott tézist, miszerint a nyelv nem öncél, hanem a megértés eszköze, komolyan kell vennünk és a tanítás középpontjába állítanunk a tanulók érdeklődését és érzelmeit, fel kell keltenünk érdeklődésüket, és rá kell bízunk magunkat fantáziájukra és kreativitásukra.

Lehetőséget kell biztosítanunk, hogy az idegen nyelv segítségével új tar-talmakat tárjanak fel, amin persze az is értendő, hogy a már ismertet interkulturális szempontból dolgozzuk fel. Semmiképp sem elégedhetünk meg azonban azzal, hogy a már anyanyelven megismert világot öltöztetjük idegen nyelvi köntösbe.

A tartalmak és témák segítségével az évek során felépített "szóvilágot" folyamatosan bővítjük, abból a megfontolásból, hogy a tanulók a valós világot fejlődésük során minduntalan újra és másként tapasztalják meg. Az egyes témaköröket tehát újra és újra napirendre tűzhetjük, ügyelve arra, hogy az adott korosztálynak megfelelően kibővítsük, módosítsuk, új tartalmakkal kombináljuk, azaz egyre komplexebb formában tárgyaljuk.

A különböző témakörökhöz rendelt anyagok feldolgozása ideális esetben úgy történik, hogy a nyelvi és nem nyelvi cselekvések kölcsönösen kiegészítik, gazdagítják egymást. Alsó tagozatban különösen nagy jelentőségük van a történeteknek, a mesélésnek, amikor a tanulók megfelelő narratív technikák segítségével cselekvések sorozatában élnek át - azok részévé és részesévé válva - az idegen nyelv közvetítette tartalmakat.

AZ ÁLTALÁNOS ISKOLAI IDEGENNYELVOKTATÁS MÓDSZEREI

A módszerek kérdése csakis a célok és a tartalmak ismeretében vizsgálható, s minden esetben igazodnia kell az adott tanulócsoporthoz, beállítottságához, érdeklődéséhez, elvárásaihoz, tapasztalataihoz, ismereteihez, képességeihez és készségeihez. Az egyes évfolyamok közti átmenetnek zökkenőmentesnek és folyamatosnak kell lennie, igyekezni kell tehát, hogy elkerüljünk mindenféle módszertani törést, valamint el kell ismernünk a korábbi osztályokban megszerzett ismereteket és tapasztalatokat, és építenünk kell rájuk.

A nyelvi foglalkozások elsődleges célja az alsó tagozatos tanulókkal olyan nyelvi és interkulturális tapasztalatok közvetítése, melyek a későbbiekben kedvezően befolyásolják a nyelvtanulás folyamatát. Már itt adódik tehát az elvárás: olyan gondosan kiválasztott, autentikus anyagokkal kell dolgoznunk, amelyek szervesen kapcsolódnak a tanulók megszerzett ismereteihez és tapasztalataihoz, és lehetővé teszik a biztositást arra, hogy belekösszóljanak az idegen kultúrába, felismerjék a hasonlóságokat és érzékeljék a másságot. A tanulók leljék örömeiket abban, amivel foglalkoznak, és abban is, ahogyan azt teszik, azaz: figyelembe kell venni mindazokat az általános pedagógiai alapelveket, amelyek a korosztály tanítása során különös jelentőségűek: a holisztikus, multiszenzoros és értelmesen játékos tanítás-tanulást, hogy csak a legalapvetőbbeket említsük.

Amint a későbbiekben is még jó darabig, a hallás utáni értés és az ezen alapuló beszéd készsége az alsó tagozatos korosztály esetében elsőbbséget élvez az olvasással és írással szemben. Különösen fontos ebben a korai szakaszban a hallás célirányos fejlesztése, illetve ehhez kapcsolódóan és erre építve a helyes kiejtés, ritmus és intonáció gyakoroltatása.

Az idő múltával természetesen egyre nagyobb jelentőséget nyer az olvasás és az írás is, de ügyelni kell arra, hogy bevezetésük fokozatosan és differenciáltan, az egyéni-, illetve csoportigényekhez maximálisan alkalmazkodva történjen, illetve hogy az írásfejlesztés középpontjában ne a produktum, hanem maga az írás élménye, folyamata álljon.

A felsőbb osztályokban alkalmazott módszertani alapelvek sok tekintetben megegyeznek a korábbi években érvényes

alapelvekkel, illetve hasonlóak azokhoz, de természetesen bizonyos módosulásokkal és súlyponteltolódásokkal. Ebben a korban jelentős előrelépés figyelhető meg a tanulók kognitív képességeinek fejlődésében, a tanulási folyamatok egyre komple-

xebbé válnak. Növekszik a tudatosság, az elemző belátás szerepe a tanulás folyamatában, nagyobb szerepet kap a módszeres szókincsfejlesztés és nyelvtanulás, egyre több lehetőség kínálkozik a kontrasztív munkára, a transzfer lehetőségének tudatosabb kihasználására. A tanulók egyre inkább vállal(hat)ják a felelősséget tanulási folyamatuk alakításáért, a tanár szerepe mind nagyobb mértékben a tanulás folyamatának moderálására szűkül(het) le.

Szemponatok, melyekre fokozottan ügyelnünk kell, ha általános iskolai csoport számára választunk tananyagot

A tankönyvek kiválasztásakor minden esetben figyelembe veendő szempontokon kívül, illetve azok keretén belül (vö. kérdőív, II. 2.) az alábbi szempontok szerint célszerű még egyszer alaposan átgondolni választásunkat:

1. Figyelnek-e a szerzők tankönyvükben az adott korcsoport tanulási diszpozícióira, illetve tankönyvsorozat esetében azok mindenkori változásaira? Nyújt-e a tanári kézikönyv e téren segítséget?

2. A feldolgozott témák, a feldolgozás módja, illetve a felhasznált szó-kincs minősége és mennyisége szempontjából megfelelnek-e a tananyag szövegei az adott korcsoport igényeinek, szükségleteinek?

3. Elegendő narratív/mesélő szöveget tartalmaz-e a tananyag, és ad-e ötleteket a szövegek narratív technikákkal történő, cselekvő/cselekedtető feldolgozására?

4. Elegendő rímet, verset tartalmaz-e a tananyag, azaz figyelembe veszi-e a gyerekek természetes vonzódását a verses műfaj iránt, illetve ad-e ötletet a tanárnak, hogy a gyermeki fantáziának és kreativitásnak, hogy a rímeket, verseket életre lehessen kelteni, dolgozni lehessen velük és rajtuk?

5. Elegendő modellértékű hanganyagot tartalmaz-e a tananyag az egyoldalú tanári beszédminta ellensúlyozására, segíti-e a hallás utáni értés fejlesztését, valamint átgondoltan gyakoroltatja-e - játékos és változatos formában, ügyelve a magyar nyelvtanulók nehézségeire - a helyes kiejtést, ritmust és intonációt. Azaz: számot vet-e azzal, hogy míg a 6-7 éves gyerekek az idegen nyelvi mintákat gyakorlatilag tökéletesen imitálják, a 8-9. életévtől kezdve már számolni kell bizonyos nehézségekkel, tehát szükség van a beszédértés fejlesztésére, a kiejtés, a beszédritmus és az intonáció megfelelő formában történő gyakoroltatására? (Biztosítja-e a tananyag - esetleg a tanári kézikönyvben - a tanárok számára szükséges fonetikai háttérismeretek elsajátítását, illetve felfrissítését?)

6. Figyelmet fordít-e a tananyag a készségek korosztályi sajátosságokból eredően differenciált fejlesztésére abban az esetben, ha a nyelvtanítás az alsó tagozatban, különösképp ha az 1-2. osztályban kezdődik meg, azaz:

- kiemelten kezeli-e a hallás utáni értés és a beszédképesség fejlesztését;
- a megfelelő időpontban, fokozatosan és differenciáltan vezeti-e be az olvasást és az írást;
- lehetőséget biztosít-e megfelelő feladatok révén a kreatív írásra már az írástanulás korai szakaszában (sokoldalú, érdekes és értelmes írásbeli feladatokat kínálva)?

7. Hogyan kezeli a tananyag a nyelvtan tanításának kérdését?

- Számol-e azzal, hogy az alsó tagozatban nyelvtant elsősorban implicit módon, struktúrákba ágyazva, a nyelv közvetlen használata révén tanácsos tanítani?
- Figyelembe veszi-e a tanulók anyanyelvi nyelvtani ismereteinek adott szintjét? n Előnyben részesíti-e a nyelvtani szabályszerűségek tanítása során az induktív módszert?

8. Ügyel-e a tananyag a média korosztályspecifikus szerepére, ezen belül is elsősorban a képek jelentőségére, illetve ha tankönyvcsaládról van szó, figyel-e a tanulók korának előrehaladtával párhuzamosan tapasztalható változásokra (a szemléltetés fokának csökkenése, a konkrétól az absztrakt felé való elmozdulás folyamata stb.)?

9. Kínál-e a tananyag ötleteket és megfelelően kialakított gyakorlatokat, illetve feladatokat a tanulás differenciálása és individualizálása, a felelős és célirányos tanulás fejlesztése céljából (kiscsoportokban, illetve egyénileg, meghatározott időtartamra szóló feladatterv elvégzése önellenőrzéssel, illetve külső/tanári kontrollal)? Tartalmaz-e a tanári kézikönyv a módszer lényegére vonatkozó útmutatást?

10. Tartalmaz-e a tananyag ötleteket, illetve konkrét feladatokat kisebb vagy esetleg nagy, tantárgyakat átfogó projektek megvalósítására? Tartalmaz-e a tanári kézikönyv erre vonatkozóan módszertani útmutatást?

Morvai Edit

2. A négy leggyakrabban tanított, illetve tanult élő idegen nyelv

Fontosnak tartjuk, hogy az idegen nyelvek általános, közös kritériumai mellett az egyes nyelvekről külön-külön is ejtsünk néhány szót. Természetesen nem térhetünk ki minden, a hazánkban tanított élő idegen nyelvre, csak a négy leggyakoribbal foglalkozunk. Ezek a nyelvek - ezt tapasztalatból a legtöbben tudják, s a statisztikák is alátámasztják -: az angol, a francia, a német és az orosz.

Az egyes nyelveket tanulók száma iskolatípusonként egyes statisztikai források szerint így nézett ki:

Ezek az adatok azóta valószínűleg tovább módosultak az orosz nyelv rovására és az angol javára. Ennek megfelelően változik a tankönyvkiadás is. Az *általános iskolákban* tankönyvvé nyilvánított nyelvkönyvek számának alakulásáról a következő

adatokat tudhatjuk meg:

(Vö: Vágó Irén, 1996. 54. o.)

Itt újból felhívjuk a figyelmet arra, hogy - többek között az elmúlt években bekövetkezett változások miatt is - az egyes nyelveknél a tankönyvhasználatnál kapcsolatban más-más gondok és nehézségek merülnek fel. A nyelvenkénti rövid összefoglalók szerzői ezért különböző problémákra teszik a hangsúlyt.

ANGOL

1. Milyen hagyományok jellemzik az angol nyelv oktatását Magyarországon?

Amint azt Selmeceziné Lányi Ildikó *Teaching English to Hungarian Learners* című egyetemi jegyzetéből is tudjuk, az angol nyelv magyarországi tanítása más európai országokhoz hasonlóan rövid múltra tekint vissza. Bizonyos feljegyzések szerint ez a folyamat a XVI. században kezdődött.

Mivel a korabeli kommunikáció nyelve a latin volt, s a magyar nyelv is előtte állt még a felvilágosodás és nyelvújítás mozgalmi által előidézett változásoknak, keveset tudunk arról, hogyan birkóztak meg elődeink a kommunikációs nehézségekkel a szigetországban. A magyarokat elsősorban az egyházi mozgalmak, a reformáció áramlatai vezették el Angliába, valamint a vágy, hogy különböző tudományokat sajátítsanak el Anglia híres egyetemein. A Magyarországra visszatért tudósok magukkal hozták és terjesztették a puritán eszméket, és természetesen az angol nyelvet is. Fontosnak tartották, hogy a korabeli tudományos műveket a magyar művelődő réteg eredetiben olvassa. Ennek következtében főként a protestáns egyetemek (Debrecen, Gyulafehérvár, Enyed, Sárospatak) könyvtárai és tudósai rendelkeztek angol nyelvű könyvekkel, és ugyancsak itt tanították az angol nyelvet elsőként. Az első angol nyelvtant Komáromi Csipkés György írta 1664-ben.

A török uralom múltán a magyarországi kultúrát mintegy kétszáz éven át a német befolyás jellemezte. Érdekes talán megjegyezni, hogy Bessenyei György Shakespeare-t és Miltont franciául olvasta, Kazinczy a *Machbetet* és a *Hamletet* németből fordította.

A XIX. században már ismét az eredeti művekhez nyúltak a fordítók. Petőfi Shakespeare-ért való rajongásában tanult angolul; *Coriolanus*-fordítása kiállta az idő próbáját, és Arany fordításremekjei láttán eltöprenghetünk, vajon milyen módszerrel sajátíthatta el a nyelvet az, aki ilyen tökéletes fordítást alkotott.

A szabadságharc bukása után az angol nyelv tanulása és ismerete egyfajta politikai állásfoglalást jelentett - Kossuth angliai és amerikai útjai, beszédei is ezt igazolják.

A tudomány és a gazdasági fejlődés is az angolszász mintát kívánta sok esetben, elég, ha Széchenyi reformkori elképzeléseire és megvalósult terveire gondolunk.

A protestáns egyetemek mellett 1886-ban a budapesti egyetemen is alapították Angol Nyelvészeti és Irodalmi Széket, és a magyarországi angoloktatás és irodalomtörténet nem keveset köszönhet a mintegy ötven éven át, 1896 és 1946 között hazánkban dolgozó Yolland professzornak. A mai napig is találkozhatunk antikváriumainkban Yolland-szótárakkal, noha talán már eljárt az idő a kétnyelvű szótára fölé.

Az első középiskolai angoltanári diplomákat 1921-ben adták ki, és 1924-től lett az angol középiskolai második idegen nyelv - a latin és a német volt az első - a franciával és az olasszal együtt.

A két világháború között angolul főként a reformegyházak tanították, őket követték a reálgimnáziumok és a kereskedelmi iskolák. Országos statisztikákat figyelembe véve elmondható, hogy ez idő tájt az angol a harmadik idegen nyelv a francia és a német után.

A második világháborút követően 1949-ig folyt a klasszikus értelemben vett idegennyelv-tanítás, 1949-ben az "orosz nyelv kötelezővé tételével gyakorlatilag betiltották" (Medgyes, 1992: 264). Sajnálatos módon az ötvenes években néhány évig a tanárképzés is szünetelt, hosszú távra megbénítva az iskolai munkát.

Az angol nyelv jelentősége a közoktatásban mindvégig csekély maradt, elég ha arra gondolunk, hogy "1989-ben az általános iskolai tanulók mindössze 3%-ának, míg a középiskolások 16,5%-ának adatott meg az angoltanulás lehetősége!" (Medgyes, ibid.). Jól ismert okok miatt a helyzet 1989-ben, az orosz nyelv kötelező tanításának megszüntetésével, legalábbis statisztikai szempontból megváltozott. A szabad nyelvválasztással az orosz nyelv helyét az angol kezdte betölteni, s az 1993-as statisztikákból is tudhatjuk, hogy az általános iskolákban csak kis mértékben előzte meg a német, a középiskolákban pedig 10%-kal vezetett az angol a némettel szemben.

2. Milyen nehézségekkel küzd a magyarországi angol nyelvoktatás?

Hasonlóan a többi idegen nyelv oktatásának problémájához, az iskolákra nehezedő pénzügyi nyomás, a tanárihiány, illetve az alacsony óraszám okozza a legtöbb gondot. Az oktatás finanszírozásának megváltozása, a csökkenő tanulói létszám az iskolák vezetését arra készteti, hogy minél vonzóbb képet mutassanak akár már az óvodás korú gyerekek szülei számára, s így már a kisiskolás korban ajánlják az idegen nyelv oktatását. Elsősorban a nem megfelelő szakmai és tantermi feltételek itélnek kudarca e nem megfontolt erőlködéseket. Mindenképp szakmai harakiri az, ami napjainkban történik. A nyelvtanulásban kisiskolás korban demotivált gyerekeket rendkívül nehéz meggyőzni arról, hogy későbbi tanulmányaik során még sikeres nyelvtanulókká válhatnak. Az alsóbb osztályokban elkövetett szakmai hibák olyan károkat, hosszú távú demoralizálódást okoznak, amelyeket egyáltalán nem vagy csak nagyon nehezen lehet majd a felsőbb osztályokban korrigálni.

A tanárihiány, illetve a képesítés nélküli kollégák magas aránya a közoktatásban soha nem látott méreteket öltött. Emellett a csökkenő óraszám (heti 2x45 perc) és a nagy tanulói létszám (a korábbihoz képest osztatlan csoportok, 25-35 fő) eleve kizárja

az eredményes munkát. Pesszimista jóslások szerint az angol nyelv tanításának hatékonysága és színvonala hamarosan azonos lesz az orosz nyelv korábbi statisztikai mutatóival.

3. Mi az, ami mégis reményt adhat a jelenlegi helyzetben?

Választható tananyagok

Az angol nyelv tanítását szolgáló tananyagok és kiegészítő anyagok választéka sokkal bőségeesebb más idegen nyelvekéinél. A magyar közoktatást és a nyelvtanár kollégákat illeti az elismerés azért, hogy az elmúlt tíz évben a legnagyobb brit és amerikai könyvkiadók megfelelő terepnek tartják a magyar piacot új termékeik kipróbálására és bemutatására. Nagyon valószínű, hogy ebben elsősorban az angoltanítás szakmai színvonala, és nem a piac felvevőképessége a döntő.

A szabad idegennyelv-választás szabad tankönyvválasztással párosult az angol nyelv esetében. A magyar könyvkiadók is viszonylag idejében tettek lépéseket a vásárlói igények kielégítésére. Megjelentek a magyar kiadású külföldi sikorsorozatok, például Tankönyvkiadó-Longman: Strategies sorozat, Akadémiai Kiadó-Oxford University Press: Streamline sorozat, a Headway sorozat két darabja, Corvina Kiadó-Oxford University Press: Project English. Ha végignézzük ezeket a tankönyvcsaládokat, örömmel nyugtázzhatjuk, hogy megjelenésükkor mindegyik korszerű kiadványnak számított, és az is örömmünkre szolgálhat, hogy a kiválasztott nyelvkönyvcsaládok mindegyike más-más tanulói-tanári igénynek felel meg, eltérő módszertani szemléletet tükröz.

A Magyarországon működő brit és amerikai könyvkiadók rendszeresen tartanak könyvbemutatókat, "workshop"-at gyakran a szerzők vagy neves magyar szakemberek részvételével. A helyi és országos szervezésű továbbképzéseken megjelennek és propagandamunkájuk mellett gyakran könyvadományaikkal is segítik a kollégák munkáját.

Az évente májusban rendezett IFABO és az International Book Fair (Nemzetközi Könyvfesztivál) ugyancsak bőséges és átfogó képet nyújt a tankönyvpiac fejlődéséről és változásairól.

A *Függelékben* (IV. fejezet) felsorolt szakmai lapok rendszeresen beszámolnak a könyvújdonságokról.

A British Council

Több évtizedes ténykedése során a British Council egyre átfogóbb tervekkel segíti a magyarországi angoltanítást. Korszerű könyvtára, videotára és hanganyagtára elsősorban a budapestiek számára elérhető ugyan, de a főbb vidéki nagyvárosokban megtalálható Módszertani és Információs Központok a budapestihez hasonlóan kölcsönöznek könyveket, anyagokat a kollégák számára. Ezzel a lehetőséggel egyre többen élnek is.

A Council részvétele a magyar nyelvtanárképzésben az ELTSUP és a Lower Primary Project mellett nagyon sokoldalú. A nyári tanárképzések száma és a célzott tanári réteg 1985-től egyre bővül, a nyelvtanári munka szakterületeiben (tesztelés, vezetőtanár-képzés, tantervkészítés, ELT-management, a célnyelv kultúrája) rövidebb kurzusokon mélyedhetnek el a résztvevők.

Jelentős a Masters és Ph. D. fokozatot elérték száma: e kurzusokat szintén a British Council fedezi részben vagy egészben.

Angol anyanyelvű tanárok a közoktatásban

A korábbiakhoz képest jelentősen nőtt az angol lektorok és tanácsadók száma a felsőoktatásban, különféle szakmai és más érdekeltségű szervezetek (Peace Corps, CFBT) válogatnak és küldenek Magyarországra fiatal és lelkes embereket nyelvtanítási céllal. Az iskolák vezetősége sok esetben örömmel vagy kényszerből alkalmazza őket szakmai képzés nélkül is. Jelenlétük, ha a velük szemben támasztott követelmény nem a klasszikus nyelvtanári szerep, hanem az anyanyelvi kultúra és beszéd autentikus forrásának tekintik őket, kedvező hatással lehet egy-egy régióra.

Szakmai továbbképzések

A területi továbbképzések mellett számos egyéb kezdeményezés gondoskodik arról, hogy a nyelvtanárok megújuljanak, bővítsék szakmai eszköztárukat.

Ilyenek például a könyvkiadók (Longman, OUP, Magyar MacMillan) által rendezett "tanártréningek", és a magánnyelviskolákban folytatott, gyakran bizonyítványt is adó tanfolyamok (például az International House-ban megszerezhető ITTI Diploma, a kecskeméti Coventry House tanfolyamai stb.)

Jelentősek a szakmai szervezetek, IATEFL-Hungary, KATE (Kecskeméti Angol Tanárok Egyesülete, az Angol Tanárok Egyesülete, a Modern Filológiai Társaság, HUSSE) rendezvényei és tevékenysége. Konferenciáikon, ahol több száz, az ország különböző részéről érkezett kolléga vesz részt, mindenki találhat a maga számára hasznos és megújító információt. A Magyar MacMillan konferenciára is érvényes ugyanez.

A fenti lista ad némi okot az optimizmusra, reménykedhetünk abban, hogy a jelenleg talán önként vállalt szakmai képzés-önképzés kiszélesedik, és pozitívan befolyásolja majd az iskolák nyelvtanítási színvonalát.

4. Amikor kollégáink nyelvkönyvet választanak

Az angoltanárokat rendszeresen éri a vád, hogy gyakran váltogatják a könyveket. Ez részint azért történik, mert tehetik, van miből, a fogyasztói lelkesedés az újdonságok iránt egyfajta szakmai igényességre is utal. Az idegen nyelvek között talán az angol változik a legdinamikusabban, szóincse, stílári fordulatai, idiomái és még nyelvtana is rendszeres felülvizsgálatot igényel. Kis túlzással: sohasem ülhet nyugodtan babérjain a kiváló szakmai képzést elért tanár sem, mert mire diplomáján megszárad a tinta, tudása máris ódivatúnak hathat egy erősebb gimnáziumi osztályban. Az új tankönyv a nyelvi fejlődés mellett

az állandóan változó módszertani megközelítések megismerését is jelenti, s ki akarna lemaradni a szakmai fejlődésben?

Ennek az önképzésnek az árát a diákok és szülők fizetik.

Ugyanakkor tapasztaljuk azt is, hogy a tanárok érzelmi alapon, lelkesen áradozva vagy gyűlölettel nyilatkoznak tankönyvekről, mintegy kizárólagosan egyikben vagy másikban látva a siker vagy a kudarc okát.

A tankönyv nem társ, csak eszköz, rosszul vagy jól megválasztott eszköz a tanári munkában. Tudnunk kell azonban, ha túl nagy jelentőséget tulajdonítunk neki, uralkodni fog a gazdáján.

Legfontosabb, hogy a tanár önmagát és tanítványait, tanítási körülményeit ismerve válasszon könyvet, s ne akarjon külső nyomásnak engedve mások, számára esetleg irreleváns döntése alapján dolgozni.

Sok kudarc oka, hogy elsősorban átképzős tanárok, figyelmen kívül hagyva tanítványaik korát, olyan tankönyvet választanak, amelyből ők maguk is tanultak, mondván: azt legalább ismerik. Így fordulhat elő például, hogy egy ötödikes általános iskolai osztály a Streamline-Departures-ből tanul heti három órában, év végére a 17. leckénél tartanak, mert a kolléga érzi, hogy a szituációk és a szókincs jelentős része irreleváns, s ezért hatástalan, állandóan ismételt és más anyagokat fénymásol. Egy szakközépiskolában pedig a tanulók a Headway Intermediate-ben araszolgatnak heti két órában.

A kudarc másik oka, ha a tankönyv tervezett óraszám, azaz haladási üteme és az adott tanulócsoporthoz heti óraszám jelentősen eltér egymástól. A nagy tapasztalattal rendelkező tanár sem tudja hosszú távon leszűkíteni a tankönyv tantervét, megfelelően válogatni a megtanítandó anyag és feladatok között, mint ahogy piruettenni sem lehet 42-es kalucszabványban.

A NAT-hoz igazodó helyi tantervek és vizsgakövetelmények kialakítása után remélhetőleg egyre több olyan tankönyv születik majd, amely korszerűségével és felépítésével megfelel az igényes, a tanulót középpontba állító szakmai követelményeknek.

Hudák Ilona

FRANCIA

1. Milyen hagyományok jellemzik a francia nyelv oktatását hazánkban?

Magyarország és Franciaország történelmi kapcsolatai régi keletűek, s elsősorban eszmei-politikai-szellemi vonatkozásúak. Az egymástól jövő hatásokat azonban másképp érzékelték és dolgozták föl a két nép. Egész más dimenziójú a magyarsággal Franciaországban, és megint más Franciaország képe Magyarországon. A kapcsolatok tartóssága, jellege is változó, hol erősebb, hol lanyhuló, hol mámorosító, hol ellenséges volt. Köpeczi Béla Magyarok és franciák című könyvében írja: "XIV. Lajos Franciaországa jobban ismerte Magyarországot, mint az 1848-as, de hozzátehetjük, mint akár a 20. század második felének Franciaországa, annak ellenére, hogy a technikai fejlődés jóvoltából az országok közelebb kerültek egymáshoz."

Miért lehet nekünk ma szükségünk Franciaországra? Mi a franciák európai szerepe? Márai Sándor szerint: "nem az imperializmus, hanem a szellemi vezetés. Nem a mennyiség, hanem a minőség feladata az övék"- bár ezt a szép-elfogult véleményt (melyet egyébként a második világháború erősített fel az íróban) mára árnyaltabban kell kezelnünk. Körbe kell járni Franciaország és a frankofon társadalmak mára kialakult másfajta értékeit (a francia tudomány és technika, a mezőgazdaság eredményeit, a kanadai franciák politikai-gazdasági-etnoszociális elrendeződését).

A preferenciasorrendben a francia nyelv jelenleg az angol és a német után a harmadik helyet foglalja el.

2. Mi jellemzi ma a francia nyelv oktatását hazánkban?

A francianyelv-oktatásban megfigyelhető egyrészt egy iskolai-tanári-tanulási vállalkozói kedv/ambíció, továbbá tankönyvi többszínűség (2-3 könyv, nyelvi fesztiválok, versenyek, francia nyelvű lektorok) - ami örvendetes, másrészt egy tartalmi-pedagógiai tétováság (zűrzavar?). Ez utóbbinak okai lehetnek:

- hogy még nem vezették be, de már megjelent a NAT (előzetes hatása); n a különböző idegennyelv-tanítási koncepciók, metodikák és tankönyvek;
- szakmai-pedagógiai kompetenciális bizonytalanságok (felsőoktatási képzési tartalmak, az idegen nyelvű lektorok heterogén - inkább kitapinthatatlan - felkészültsége);
- a központi nyelvvizsgarendszer adminisztratív-normatív-tartalmi jelenléte, illetve a közoktatásban folyó nyelvtanításhoz fűződő-fűzött viszonya.

A francianyelv-oktatás számára nem sok, de elegendő tankönyv áll rendelkezésre. Ezek között több a francia kiadású (eredeti), hazai kiadás elvéve akad. (vö. I. 6.)

a.) A külföldi könyvek megjelenésükben szépek, vonzóak, jó őket kézbe venni. b.) Általános, szélesebb iskolai felhasználásra túl drágák.

c.) A világon minden franciául tanulóhoz szólnak, tehát kihez? Ki a címzett? Ez elsősorban értéktani-kultúrtani szempontból és nyelvészeti, nyelvtanítás-metodológiai szempontból komoly kérdés. Az e téren jelentkező problémák:

- a franciát tanuló anyanyelvi bázisa (hallás, szerkezetek, nyelvtanulási rendszer stb.);
- a franciát tanító anyanyelvi bázisa, francia nyelvű kompetenciája;
- a mindkét fél számára érvényes:
 - a) iskolai-pedagógiai képzésháttér,
 - b) az anyanyelvi kultúrkör ismerete, illetve
 - c) annak a francia nyelvi kultúrkörhöz való integrálási attitűdje, képessége.

3. Mik a főbb jellemzői a hazánkban leginkább használt francia nyelv-könyveknek?

Hazánkban jó híre van az Espace, a Sans Frontière és a Nouveau Sans Frontière sorozatoknak. Ezeket szűk körben (többnyire gimnáziumokban) alkalmazzák. A könyvek kiválasztása, alkalmazása csak egy-egy esetben, helyen koncepciózus, szisztematikus, ami jelenti az előzetes, tudatos tanári felkészülést, következetes (többéves) adaptálást, eredményvizsgálatot és -publikálást.

A külföldi könyvek alkalmazása többnyire időszakos, alkalomszerű, egy tanítási-tanulási ciklusban alig kimutatható (mért) eredményekkel a szakma számára. A tankönyvekből leginkább alkalmazható-alkalmazott részek:

- az eredeti/autentikus szövegek (olvasásra, fordításra, feldolgozásra);
- ezek közül leginkább az ismeretterjesztő szövegek felhasználhatók;
- a gyakorlatok a nyelvhasználat, illetve a nyelvtani képességek fejlesztésére.

Ezen könyvek (de általában jellemző a franciakönyvekre) legfőbb erénye a rendszerűség. A civilizációs anyagok civilizációelméleti megalapozottságra épülnek, a nyelvtani gyakorlatok a teljes grammatikai rendszerbe ágyazódnak. Ez segíti a tanítást-tanulást, fejleszti a gondolkodást.

A legkevésbé használhatók, vagy a legkétségesebb értékmenetelű felhasználást az ún. kulturális, leginkább irodalmi anyagok kínálják. Itt ugyanis perdöntő a befogadó (tanár és tanuló) ismerete a frankofon területen, anyanyelvi kultúrkörbázisa, illetve a kettő közötti kapcsolatteremtés motivációja, lehetősége, szükséglete. Ez pedig erősen befolyásolja az idegennyelv-tanítás, tanulás motivációját s így hatékonyságát.

Egyre több szakképző iskola működik igényes idegennyelv-oktatási gyakorlattal. Továbbá, újragondolandó az általános és szakműveltség problematikája. Következésképp nagy nyomattal adunk teret a szakképzésben, kiváltképp a vendéglátás-kereskedelem-turizmus szakmaterületen felhasználni, illetve felhasználható francia nyelvű tankönyvek ismertetésének.

A külföldi eredetű tankönyvek felhasználhatósága csak bizonyos területeken, behatárolt tanulói populációban, bizonyos nyelvi tevékenység tanítása során, az arra felkészült tanár irányításával mondható eredményesnek. Vagyis, hogy viszonylag szélesebb körben alkalmazható tankönyvek szülessenek, elsődlegesen szükség van tantervre. Ilyen fogódzónak tűnik esetünkben a Nemzeti Alaptanterv, amely segítheti az optimális eredménnyel felhasználható hazai tankönyvek elkészítését, illetve a francia kiadványok ehhez való adaptálását. Az ilyen típusú munkálatok elvégzéséhez elemezni kell a NAT-ot, hogy annak nyomán fölvezolhassuk az optimálisan használható tankönyv/ek formai és tartalmi képét.

A jelenleg forgalomban lévő tankönyvek nem a NAT összefüggésében készültek, egymáshoz viszonyítva is igen heterogén képet mutatnak. A francia kiadványokról már esett szó, de meg kell említeni egy hosszú ideje tartóan, az általánosan képző középiskolákban kihagyhatatlan tankönyvet, a Pataki-féle gimnáziumi nyelvkönyvet. Ez a könyv a fentebb érintett szempontok közül csupán egynek felel meg maradéktalanul: a teljes francia nyelvtani rendszert közvetíti, a témához rendelt sok gyakorlattal.

Az idegennyelv-tanítási tananyagok, tankönyvek kidolgozásakor nem szabad figyelmen kívül hagyni a világot, Európa és Magyarország társadalmi-gazdasági-politikai változásait. Ezeknek meg kell jelenniük a tankönyvek tartalmában. Hazánkban nagyon sok kereskedelmi, pénzügyi, vendéglátó, mezőgazdasági és ipari képző intézmény van. A szaknyelvvél komolyan számolni kell: az általános és a szakmai műveltség átértékelődik, szervesen összefonódik.

4. Milyen új megközelítések segítik a NAT-konform tananyagok kialakítását?

Amikor egy kommunikációs központú, a civilizációs értékeket magába foglaló, megbízhatóan működő idegennyelvtudás, -tanítás kimunkálásába fogunk, számolni kell azzal, hogy az eredményességhez hosszabb távú, az iskolai időszak egészét igénybe vevő folyamatokra van szükség.

Miért ajánlatos az első idegen nyelv tanítását a kisiskolás korra tenni? Főleg azért, mert ekkor lehet építeni a kisgyermek akusztikai jelészlelő-, jelfogó és -tároló képességeire. Ezen tényező mellett alapvető, hogy az idegen nyelvi képzés célja és tananyaga illeszkedjen az anyanyelv szerkezetéhez, használati szokásaihoz, normáihoz.

Egy NAT-konform tananyagnak az idegen nyelvi kommunikációs kultúra fejlesztését az alábbi területeken kell megcéloznia:

a.) beszédértés - beszéd (szóbeli szövegértés - szövegalkotás, helyes kiejtés, nem verbális eszközök használata);

b.) olvasás - önművelés (szótár-, könyv-, könyvtárhasználat, a sajtó és tömegkommunikációs eszközök használata);

c.) írás - helyesírás - nyelvtan;

d.) írásbeli szövegalkotás a mindennapi, a publicisztikai, a művészeti, a szakmai és a tudományos közlés műfajában;

e.) fordítás szóban és írásban. Ha a dolog így áll, több taneszközt (tankönyv, munkafüzet) van szükség, amely az egyes tevékenységek tanítását-tanulását elősegíti. Például az olvasástanításban szükség van a globális és a szintetikus módszer alkalmazására. A globális metodika motiválja az olvasási kedvet, fejleszti a szövegértést. A szintetikus metodika pedig lehetővé teszi a pontos olvasást, a szókincsfejlesztést, az írástanítás megkezdését, s jól előkészíti a nyelvtanítást. Erre épülhet - a szóbeli szakasz és az olvasás során elsajátított nyelvi anyag bázisán - az írás és a helyesírás tanítása/tanulása. Így építkezik egy program, amely az egyes tevékenységekhez illeszkedő munkafüzeteket dolgozott ki.

Egy példa erre a Téléphant-Élévision tanítási program, amelyet követ a középhaladó Correspondances. Ez a program 12 évfolyamon át építi fel a francia nyelvi kompetenciát. Több tankönyvből és munkafüzetből áll, melyek a mindennapi

beszédtémák feldolgozásához, az írástanításhoz, irodalmi szövegek feldolgozásához nyújtanak segítséget, egy nyelvtani munkatankönyv, dalgyűjtemény és civilizációs szöveggyűjtemény kiegészítésével. Ezeket az anyagokat a Tanterv és a Pedagógiai útmutató foglalja rendszerbe. (PSZM Programiroda - Tárogató Kiadó, Budapest, 1994)

Sz. Tóth Gyula

NÉMET

1. Milyen hagyományok jellemzik a német nyelv oktatását hazánkban?

Az élő idegen nyelvek közül a német nyelv nagy múltra tekinthet vissza hazánkban. Az első nyomtatott nyelvtan (Bél Mátyás: Institutiones linguae Germanicae) 1718-ban jelent meg. A XVIII. században már közvetítő nyelvként szerepelt az egész monarchia területén, s II. József nyelvrendelete révén a német volt az első élő idegen nyelv, melyet kötelező jelleggel oktattak a hazai iskolákban. A múlt század végétől a második világháború végéig a német volt az első élő idegen nyelv a polgári és a középiskolai tantervben, valamint a tanítóképzők tantervében. A harmincas évek pedagógiai-módszertani felfogása máig nagy hatással van a német nyelv oktatására. A szakirodalom ekkor deklarálta elkötelezettségét az ún. közvetítő módszer (vermittelnde Methode) mellett. Érvelésük úgy hangzik, hogy a közvetítő módszer egyesíti a grammatizáló-fordító módszer előnyeit a direkt módszer előnyeivel. Ennek az ún. gyakorlati nyelvtudást a nyelvtanilag korrekt mondatalkotásra alapozó módszernek a hátrányait azonban még a kommunikatív szemlélet előretörése is csak részben kérdőjelezte meg. Ettől a pedagógiai felfogástól a háború utáni évtizedekben a németnyelvoktatás módszertana nem tudott igazán elmozdulni és továbbfejlődni. Az orosz mint első és kötelező idegen nyelv a többi nyelvvel együtt a németet is háttérbe szorította. Így módszertani változások csak akkor kezdtek jelentkezni, amikor a hetvenes évek vége felé a nyelviskolákban a német erős versenyhelyzetbe került az angollal. Ezek a változások azonban lassúak, a módszertani modernizálás nem nagyon tud lépést tartani a modern angoloktatással. Márpedig ahhoz, hogy a nyelvek konkurenciájában ne maradjon le nagyon az erőteljesen előretörő angollal szemben, a németnyelvoktatásának meg kell újulnia. Ennek egyik lehetséges módja, ha a tanárok új koncepciójú anyagokat próbálnak ki, megpróbálják a könyv szerzői által leírt pedagógiai elképzeléseket megvalósítani, majd értékelni az eredményeket. Érdekes olyan nyelvkönyvek tanári kézikönyvét is elolvasni, amelyeket nem tanítunk ugyan, de ötleteket lehet meríteni belőlük.

2. Mik azok a jellemző szempontok, amelyekre a német nyelvkönyveknél különösen ügyelni kell?

a.) Fonetika, kiejtés, intonáció

A legtöbb német nyelvkönyv elhanyagolja a helyes kiejtés és intonáció tanítását, így ezt a hiányt a tanárnak kell pótolnia. Néhány könyv - leginkább német kiadású nyelvkönyv - tartalmaz (többnyire kazettán is) kiejtési gyakorlatokat, de csak kezdő szinten. Kevés olyan nyelvkönyvet ismerünk, ahol a kiejtés, intonáció gyakorlását a tankönyv szerzői haladó szinten, az egész tananyagon következetesen végigvezetve biztosítják (például: Mebus et al.: Sprachbrücke). Mivel ez sajnos tanárképzésünkben is elhanyagolt kérdés, sokan nem ügyelnek arra, hogy a tanulók kellő mértékben gyakorolhassák a helyes kiejtést és intonációt.

b.) Gyakorlatok: sok vagy kevés?

Nehéz megmondani, mikor mennyi és milyen gyakorlatra van szükség. Számos, hazai kiadású könyvet azért használnak szívesen a tanárok, mert bőven adnak lehetőséget egy-egy nyelvtani penzum begyakorlására. A probléma csak az, hogy ezek a gyakorlatok többnyire azonos vagy hasonló típusúak, különálló mondatokra épülnek, így a tanulók számára egyhangúvá és tartalom nélküliekké válnak. Ezért arra kell ügyelni, hogy lehetőleg olyan nyelvkönyvet válasszunk, ahol a feladatok változatosak, lehetőleg összefüggő szöveget alkotnak, a nyelvtan gyakorlása mellett van elég gyakorlat a szókincs rögzítésére és a négy alapkészség fejlesztésére is. Ha még sem sikerül ilyen könyvet találnunk, az egyhangú gyakorlattípusokat más tananyagokból átvett változatos feladatokkal kell színebbé tenni.

c.) Irodalmi szövegek A szövegek problematikáját a Függelékben található magyarázatoknál részletesen leírtuk. Itt csak egy kérdésre hívom fel a figyelmet: kell-e irodalmi szöveg az iskolai német nyelv oktatásába? A hazai némettanításban az irodalmi szövegek sokáig meghatározó szerepet játszottak. A cél az volt, hogy a tanulók a német nyelv legjobb teljesítményeit ismerjék meg, gondosan kiválogatott szövegek alapján,

s ezáltal behatolhassanak a német kultúrkör gondolatvilágába. A tanterv írta elő, mely művek szolgálják legjobban ezt a célt. Az 1938-as tanterv azonban már szorgalmazza, hogy a tanulók német irodalomtörténet helyett egyre több időt szenteljenek a gyakorlati nyelv elsajátításának. Ez a felfogás csapott át az "irodalommentes" nyelvoktatásba, ami kizárólag hétköznapi helyzeteket kívánt oktatni. Ez a felfogás jellemző mind a mai napig a hazai kiadású nyelvkönyvekre, ahol irodalmi szövegek egyáltalán nem vagy a függelékben, illetve csak a haladó szinten fordulnak elő. A hétköznapi szituációk és szövegek azonban egyoldalú nyelvhasználatra készítenek föl. Néhány nyelvkönyv már kezdő szinten épít be a leckékbe irodalmi szövegeket, ezzel lehetővé téve a tanulónak, hogy felismerje, milyen sokszínűen és egyénileg lehet a nyelvet használni. Ezért ajánljuk, hogy olyan könyvek esetében, amelyek nem tartalmaznak irodalmi szövegeket, egy-egy példát próbáljunk ki más tananyagokból, persze a szövegekhez tartozó feladatokkal együtt. Itt persze a feladat elsősorban nem a műelemzés: a cél a szövegfeldolgozás során a tanulók kreativitásának fejlesztése.

d.) Országismeret

Az országismeret szempontjából fontos megvizsgálni, mit és hogyan mutat be az adott tankönyv a német nyelvterület országaiból. A külföldi, illetve német kiadású tananyagok természetesen Németországot állítják a középpontba, abból indulnak ki, hogy a nyelvtanuló németekkel Németországban akar németül beszélni. Így a többi német nyelvű ország (Ausztria, Svájc, Liechtenstein) többnyire háttérbe szorul. A magyar kiadású könyvek jobban figyelembe veszik a földrajzi adottságokat, például azt a tényt, hogy Ausztria szomszédos ország, ezért Ausztriáról több anyag található bennük. Sajnos azonban sok könyvről

jellemző, hogy a német nyelvterület csupán kulisszául szolgál, de a tanuló valójában nem tudhat meg semmi újat az adott területről. Az is gyakori probléma, hogy a tankönyv által nyújtott országismereti tartalmak nem veszik figyelembe a tanulók már meglévő ismereteit más tárgyakból (például földrajz, történelem, irodalom), illetve az osztálytermen kívül szerzett tudásukat, hiszen ez erősítheti a motivációt, s ezáltal a tanulók nagyobb aktivitását is.

Petneki Katalin

OROSZ

A szakemberek véleménye szerint az idegen nyelvek tanulásának-tanításának eredményessége külső és belső motivációs tényezők függvénye. Ebbe beletartozik a másik nép, a másik kultúra iránti érdeklődés, a velük való megismerkedés és a kommunikáció igénye éppen úgy, mint a nyelvek eszközként való felhasználhatósága az élet, a munkavégzés során.

Az ezredforduló és Európa felé haladva egyre többen ismerik fel hazánkban, hogy nyelvtudásunk színvonalának emelése, nyelvtanításunk minőségének javítása nemzeti érdek. Napjainkban a nemzetközi gazdasági kapcsolatok, a tudományos, technikai együttműködés, a világtérvél megjelenésével a kelet-nyugati turistautak, a kereskedelem olyan társadalmi igényt érlel a nyelvtanulást, amely már nem elégedhet meg a nyelvtanulás korábbi tartalmával és annak inkább passzív jellegével, hanem egyre jobban az aktív beszédkészséget, a szóbeli és írásbeli idegen nyelvi kommunikációt teszi szükségessé.

Az 1989-es szabad nyelvválasztás óta az orosz nyelv is egyike a választható nyelveknek. Többnyire második idegen nyelv, de előfordul, hogy általános iskola helyett középiskolai kezdéssel tanítják. Az ország keleti részén Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, a célnyelv országával határosan 4 000 diák tanul oroszul első vagy második nyelvként. Itt egyre nagyobb az igény az orosz nyelvtanfolyamokra, a fordító- és tolmácsolásra, egyre több az állami nyelvvizsgára jelentkezők száma is, s évről évre nő a Bessenyei György Tanárképző Főiskola orosz és nyugati nyelv (angol, német, olasz, francia) szakos hallgatóinak száma.

Így iskoláink és nyelvtanáraink számára fő feladat lett, hogy hatékonyabbá tegyék az orosz nyelv oktatását, javítsák a nyelvtanítás és -tanulás minőségét, kipróbálják a modernebb ismerethordozókat a teljesítményképes nyelvtudás érdekében. A feladat megvalósításában segítenek bennünket az új ismerethordozók, tankönyvek, orosz nyelvi videofilmek, hanganyagok. Az orosznyelvtanítás új szemléletű pedagógiai technológiai tevékenysége fontos feladatot ró a kutatókra, tudományos szakemberekre, a fejlesztőkre, a teljesítésük csak fokozatosan képzelhető el.

Éva Erzsébet

IV. FÜGGELÉK

1. A kérdőívben használt fontosabb szakkifejezések magyarázata

Autenticitás

Azt mutatja, hogy a tankönyvi szövegek milyen mértékben reprezentálják a célnyelv (írott vagy beszélt) jegyeit.

Autentikusnak (eredetinek) nevezzük azokat az írott vagy beszélt nyelvi egységeket, amelyek eredeti sajtókiadványok, rádióprogramok, televízióműsorok stb. szövegeit változtatás nélkül mutatják be, alkalmazzák.

A nyelvtanítás céljára írt, nem irodalmi szövegek nagy része olyan nyelvi elemekkel rendelkezik, melyek autentikus szöveg benyomását keltik. Ezek az elemek arra utalnak, hogy az adott szöveget elméletileg célnyelvi környezetben, célnyelvi beszélők is létrehozhatták volna. A valós életből átemelt szövegek a tankönyvi szövegek környezetben változtatás nélkül különböző okokból nem mindig állják meg a helyüket.

Fontos, hogy a tanuló a nyelvtanulás kezdetétől találkozzon autentikus szövegekkel, mert a valósnak tűnő célnyelvi helyzetgyakorlatok révén idejében kifejlesztheti azokat a stratégiákat, amelyekre az autentikus szövegek megértéséhez szükség van. A szövegfajtákra jellemző nyelvi és formai elemek mellett az autentikus szöveg tipográfiai jegyekből is fölismerhető (például menetrend, formanyomtatvány, étlap stb.). Ezt érhetjük tetten, amikor azt látjuk, hogy a könyvkiadók korszerű kiadványaik szerkesztésekor az oldalak elrendezésében, a képanyaggal a célnyelvi olvasó szokásait, konvencióit, vizuális kultúráját és igényeit tartják mérvadónak.

Számos tankönyvben nem nevezik meg a használt szöveg forrását, így a tanuló és a tanár számára nem egyértelmű, hogy eredeti, adaptált vagy az adott tankönyv számára írt szövegről van-e szó.

Beszédszándékok

A pragmalingvisztika a nyelvet mint emberi cselekvést szemléli, így a kommunikáció során tulajdonképpen cselekvési szándékokat valósítunk meg a nyelv segítségével, ezeket nevezzük a szóbeli kommunikáció esetében beszédszándékoknak. Az Európai Unió eme követelményrendszere (Threshold-Level, Kontaktschwelle) a beszédszándékokat hat csoportra osztja:

1. Tényszerű adatok közlése és kérése (például azonosítás, beszámolás vagy helyesbítés).
2. Szellemi állásfoglalás (például egyetértés, véleménykülönbség, lehetőség, lehetetlenség stb.)
3. Érzelmi állásfoglalás kifejezése és tudakolása (például együttérzés, remény, öröm, türelmetlenség stb. kifejezése)
4. Erkölcsi állásfoglalás kifejezése és tudakolása (például megbocsátás, helyeslés, elismerés, sajnálkozás stb.)

5. Cselekvések szervezése és a kommunikáció biztosítása (például felszólítás, megengedés, tiltás, ismétlés, visszakérdezés stb.)

6. Társadalmi érintkezés (például köszönés, elbúcsúzás stb.) Ugyanazokat a beszédszándékokat tanítjuk a kezdő, középhaladó és haladó szinten a nyelvi komplexitás függvényében (például szociális konvenciók: egyszavas bocsánatkéréstől a bocsánatkérés udvarias, körülményes kifejezéséig). Ezért a beszédszándékok progressziója koncentrikus. Egyes kommunikatív nyelvkönyvek már tartalomjegyzékükben jelzik, milyen beszédszándékok fordulnak elő egy-egy egységben. Fontos, hogy a megtanulandó beszédszándékok a tanulók számára relevánsak legyenek, életkoruknak megfelelőek, nem idegen nyelvi tapasztalataikhoz illeszkedjenek stílusban és rétegenyelv szerint is.

Curriculum

A tanítás és tanulás folyamatát nagy vonalakban meghatározó oktatási program. A curriculum az egész iskolai oktatást vagy egy-egy tantárgy egész oktatási folyamatát írja le a kiindulási ponttól a célok eléréséig. A curriculum általános céljait és elvárásait a helyi, illetve iskolai tantervek vonatkoztatják magukra, fogalmazzák meg konkrétan. Magyarországon törvényi szintű kerettanterv a NAT.

Differenciálás

Minden tantárgyra igaz, hogy a képességek és teljesítmények egy csoporton belül is erősen eltérhetnek egymástól. Még a tanulók megfontolt és alapos kiválogatása-, csoportokba osztásakor is előfordul, hogy adott időegység után eltérések mutatkoznak a tanulók tantárgybeli fejlődésében és teljesítményében. Ezért szükséges, hogy órai munkánk tervezése során szem előtt tartsuk az eltérő képességű tanulók igényeit. Differenciált óravezetésünkkel biztosítanunk kell, hogy a tanulók különböző tanulási stílusuknak, beállítottságuknak (auditív, vizuális, kinetikus) megfelelő és egyéni képességeikre szabott magyarázatot és differenciált gyakorlati lehetőséget kapjanak.

A tankönyv nagyban segítheti a tanár munkáját, ha változatos szövegtípusainak feldolgozásához sok, különböző szintű feladattípust kínál, mert ezzel a differenciálás az órán is megoldható.

Gyakorlat-, illetve feladattípusok

A gyakorlatok a tanulási folyamat és a készségfejlesztés elengedhetetlen kellékei. Segítségükkel tudja a tanuló elsajátítani és begyakorolni az egyes készségek elemeit, új szóincset, új nyelvtani struktúrákat izoláltan vagy természetes szöveghelyzetben.

A tanulási fázisokat illetően a gyakorlatok lehetnek receptívek, reprodukciók és produktívok. A receptív feladatok a megértést kívánják erősíteni a felismerés, azonosítás szintjén. A reprodukciók a megerősítés folyamatában a produktívokat készítik elő, erősen irányítottak és zártak (például pattern drills). A produktív gyakorlatok a megtanult ismeretek alkalmazására építenek, a tanár szerepe itt korlátozott. Az integrált készségfejlesztésnél (lásd ott) fontos, hogy a zárt és irányított feladatok vegyesen forduljanak elő a produktív gyakorlatokkal.

A gyakorlati típusok tanulási folyamatbeli szerepét hatékonyabbá teszi az alkalmazható tanulási technikák széles köre (kiegészítés, összekapcsolás, hasonlóságok-különbségek keresése, asszociáció, igaz-hamis állítások stb.).

Heterogén csoportok (vegyes szintű és vegyes képességű csoportok)

Általában elmondható, hogy minden csoport heterogén: a tanulók nyelvtanulási stratégiája, egyéni haladási üteme, háttérismerete, előzetes nyelvtanulási tapasztalata, motiváltsága a nyelvtanulásban más és más. Természetes tehát, hogy a számos különböző összetevő nem eredményezhet azonos nyelvi szintet sem. Ugyanannak a teljesítménynek az eléréséhez a tanulóknak eltérő időtartamra van szükségük.

Különösen igaz ez olyan oktatási intézményekben, ahol a település szerkezete miatt nincs mód a tanulói csoportok bontására, átrendezésére.

Integrált készségfejlesztés

A kommunikatív nyelvtanítás korántsem jelenti azt - mint ahogy ezt a félreértést sajnos sokszor tapasztaljuk -, hogy a beszéd-készség fejlesztése az egyedüli és elsőrendű cél. A kommunikatív nyelvtanítás a valós nyelvhasználatra épít: először meg kell értenünk a közlést, hogy - akár szóban, akár írásban - reagálhassunk rá. Ez azt jelenti, hogy a produktív nyelvi készségeknek a receptívek kell épülniük. Mivel azonban a kezdő szinten az elemi közlésszándékokat szükséges először megtanítani, s az elemi szándékok többségükben szóbeli közlések, így a hallott szöveg megértése és a szóbeli válaszadás az elsődleges készség, amire fokozatosan épülhetnek fel a másodlagos készségek, az írott szöveg értése és az íráskészség. (Ez utóbbin nem az írást mint pusztán tevékenységet értjük, mint például nyelvtani gyakorlatok írásbeli megoldása, hanem önálló gondolatok írásbeli kifejezését megfelelő szöveghelyzetben, mint például levél, recenzia, beszámoló, reklamáció stb.) A négy alapkészség fejlesztésének tehát egymásra kell épülnie.

A fordítást külön készségnek tekintjük. A fordítás nem csupán egy adott szöveg olvasás utáni megértését jelenti, hanem azt is, hogy a tanuló képes mind az idegen nyelven, mind az anyanyelvén a kiinduló szöveg alapján tartalmilag azonos, mégis önálló szöveget szerkeszteni. A fordítás nem tartozik a négy kommunikatív alapkészséghez.

Nyelvtanulási stratégiák

A nyelvtanulási stratégiákat a nyelvtanítás folyamán kell kiépíteni. A tanulók koruktól, képességeiktől, a tanulás intenzitásától függően sajátíthatnak el ilyen stratégiákat: például a szótárazást, jegyzetelést, memorizálást, problémamegoldást várhatóan nyelvi helyzetekben stb.

Országismeret

A nyelv szerkezetén túl a tanulók számos olyan ismerethez jutnak a nyelvtanulás során, amelyek segítik eligazodásukat az idegen nyelvi kultúrákban. Ennek segítségével könnyebben tudnak az adott nyelvterület elvárásainak megfelelni. A négy leggyakrabban választott idegen nyelvet több országban is beszélik, így egy-egy nyelvhez különböző országok/kultúrák ismerete tartozik. Az országismeretnek mindig volt több-kevesebb politikai színezete attól függően, hogy az adott politikai helyzetben a célnyelvi ország/ok milyen gazdasági, politikai, ideológiai szerepet játszik/szottak. Motiváció szempontjából fontos, hogy az országismeret megszabaduljon ideológiai-politikai terheitől, a célnyelv országának sematikus ábrázolásától, a sztereotípiáktól, s a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően ábrázolja az adott országokat és kultúrájukat. Azáltal, hogy a tanulók megismerik és megtanulják értékelni más népek kultúráját, saját kultúrájuk és világuk értékei is előtérbe kerülnek. Az egyensúly megtartása végett fontos az is, hogy a tanulók be tudják mutatni saját környezetüket, hazájukat és annak kultúráját.

Az országismeret fogalmát korszakonként és nyelvenként sem nevezték/ nevezik egységesen. (A francia nyelvoktatásban: "civilizációs ismeretek", az angolban: "az angol nyelv országai", "kultúratanulmányok" stb.)

Progresszió

A tankönyv tartalmának felépítése, sorrendje. Az egyes nyelvi, országismereti tartalmak, például nyelvtani jelenségek, beszédszándékok, szókincs, szövegtípusok bevezetésének és egymásra épülésének sorrendje.

Regionális tananyagok

A nyelvtanulók saját országában készült tananyag, esetleg külföldi (a célországból származó) szerzők közreműködésével. Optimális esetben igazodik a speciális helyzethez és igényekhez. A hazai, azaz regionális tananyagokkal szemben állnak a multinacionális tananyagok, amelyek a célnyelv országában készülnek. E tananyagok kiadói is törekednek azonban arra, hogy az egész világ számára készült tananyagaikból készüljenek adaptált, regionalizált változatok.

Az angol nyelvkönyvkiadás bizonyos földrajzi régiókat vagy nagy nyelvterületeket vesz célba, ennek megfelelően születnek könyvek a spanyol anyanyelvűek számára, a görög vagy az arab piac számára. Tankönyvválasztáskor győződjünk meg arról, hogy a tankönyv igényel-e olyan háttérismeretet, amelynek hiánya zavaró lehet, vagy bemutat-e olyan társadalmi közeget, életvezetési modellt, amely tanulóink számára nem közvetít értéket.

Szövegek, szövegtípusok

Ahhoz, hogy a tanulókat előkészítsük a célországgal való találkozásra, olyan autentikus szövegekre van szükség (kontra az adott tankönyv számára írt szövegek), amelyek autentikus információkat tartalmaznak az adott országról, és összehasonlításra ösztönöznek. (Lásd még: autentikus)

Fontos, hogy az információk a tanulók eddigi ismereteivel egy ponton találkozzanak, és felkeltsék érdeklődésüket, motiválják őket arra, hogy alaposabban foglalkozzanak a szöveggel. Az autentikus szövegek didaktizálásánál, illetve egyszerűsítésekor vigyázni kell, hogy a tartalmat ne egyszerűsítsük túlzottan, valamint ne sérüljön a szöveg stílusa és regisztere (sajátos nyelvi jellemzői).

Az autentikus szövegeket több csoportra oszthatjuk, úgymint:

a) írott közlés,

b) szóbeli közlés.

1) köznyelvi szövegek (hétköznapi párbeszéd, menetrendek, újságcikkek, programismertető stb.)

2) irodalmi szövegek (versek, dalok, elbeszélések, mesék, drámák, regények stb.)

3) szaknyelvi szövegek (tudományos-ismeretterjesztő szövegek, kereskedelmi, pénzügyi, jogi, ipari, mezőgazdasági szakszövegek stb.)

A hosszú időn át elhanyagolt irodalmi szövegek más, új feldolgozást igényelnek. Előnyük, hogy nyitottak, sokféleképpen, egyénileg értelmezhetők, önkifejezésre, véleményalkotásra, önálló kommunikációra ösztönöznek.

Tananyagcsalád

Különböző részekből álló - például munkafüzet, szójegyzék, nyelvtani munkafüzet, hanganyagok - tananyag. Konceptiója nyitottságával lehetővé teszi, hogy a mindenkor tanulócsoporthoz szükségesleteinek, érdeklődésének jobban megfeleljen, mint egy egyszerű tankönyv. (Lásd még: tankönyv)

Tankönyv

Tankönyvnek nevezzük a didaktikai és metodikai koncepcióval rendelkező, országismereti és nyelvi anyagot nyújtó kiadványokat, melyekben a tanuláshoz szükséges valamennyi eszköz (szövegek, gyakorlatok, nyelvtan, szókincs stb.) megtalálható. További fontos jellemzője még egy bizonyos progresszió, a nyelvtan, szókincs, a beszédszándékok és országismereti információk bizonyos sorrendje. (Lásd még: progresszió)

2. Példák különböző nyelvkönyvekből

A következőkben néhány példát hozunk azokra a szempontokra, amelyeket kiadványunkban megemlítettünk. A példák a következő témakörökre vonatkoznak:

Autentikus szövegek: 68. o., 74. o., 81. o.
Az anyanyelv bevonása: 75. o., 76. o., 77. o.
Beszédszándékok, releváns szituációk: 77. o.
Differenciálás, individualizálás: 65. o., 74. o.
A feldolgozás módja gyerekek tanításánál: 63. o., 64. o., 67. o., 69. o.
Gyakorlattípusok, munkaformák: 66. o.
Irodalmi szövegek: 69. o., 70. o.
Magyarország bemutatása: 71. o., 77. o.
Motiváció, tanulásra ösztönző feladatok: 66. o., 70. o., 74. o.
Multiszenzoros tanulás: 64. o., 65. o., 67. o., 78. o.
Nyelvtan ábrázolása: 60. o., 72. o.
Nyelvtérület bemutatása, országismeret: 62. o., 68. o., 74. o., 81. o.
Olvasás, írás fokozatos bevezetése: 73. o., 74. o.
Szövegfeldolgozás narratív technikákkal: 78. o.
Tantárgyak tantervének integrálása: 63. o.
Tanulási technikák, tanulótípusok: 61. o., 79. o., 80. o.
Tartalomjegyzék mint a módszertani koncepció tükré, tervezés segítője: 59. o.

A példák a következő könyvekből származnak:

Blaszkowska-Ambrosio-Kirsch-Scherling: *Aurelia*. Deutsch in der Primarstufe. Arbeitsbuch. Berlin/München, Langenscheidt, 1994. (64.o., 65.o.,74.o.)

Blaszkowska-Ambrosio-Kirsch-Scherling: *Aurelia*. Deutsch in der Primarstufe. Lehrerhandbuch. Berlin/München, Langenscheidt, 1994. (78.o.)

Borbély-Csizmadia-Hatvani-Tamássyné: *Ein Wort gibt das andere*. Német nyelvkönyv a közép- és felsőfokú nyelvvizsgálóhoz. Budapest, Tankönyvkiadó, 1986. (76.o. és 77.o. első példái)

Borries-Jonen-Dittmar: *Spielstraße Deutsch*. Materialien und Spiele für den Unterricht Deutsch als Fremdsprache. Hannover, Schroedel, 1991. (73.o.)

Bowler-Parminster: *Network*. Oxford, Oxford University Press, 1996. (61.o. harmadik példa, 63.o., 68.o.)

Cros: *lo kleine Zappelmänner*. Deutsch als Fremdsprache für Vor-und Grundschulkind. Handbuch. München, Klett, 1991. (67.o.)

Douvtzas-Gamst-Xanthos-Xanthos-Kretschmer: *Das Deutschmobil*. Deutsch als Fremdsprache für Kinder. Lehrbuch 1. Budapest, Nemzeti tankönyvkiadó München, Klett Edition Deutsch, 1991.(72.o.)

Funk-Koenig-Scherling-Strätz: *Sowieso*. Deutsch als Fremdsprache für Jugendliche. Kursbuch 2. Berlin/München, Langenscheidt 1995. (81.o.)

Hutchinson: *Hotline*. Oxford, Oxford University Press, 1991. (61.o. első és második példa)

Neuner et al., Árkossy et al.: *Deutsch aktiv Neu*. Alapfokú tananyag középiskolásoknak és felnőtteknek. Munkafüzet 1A. Berlin/München, Langenscheidt/ Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. (66.o. második példa, 70.o.)

Neuner et al., Árkossy et al.: *Deutsch aktiv Neu*. Alapfokú tananyag középiskolásoknak és felnőtteknek. Munkafüzet 1B. Berlin/München, Langenscheidt Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1993. (75.o., 76.o. második példa, 77.o. első példa)

Neuner et al.: *Deutsch aktiv Neu* 1B. Ein Lehrwerk für Erwachsene. Berlin/ München, Langenscheidt - Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994. (60.o. második példa)

Marosi-Gottlieb: *Start!* Német I. Tanuljunk nyelveket! sorozat. Budapest, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1994. (71.o., 77.o.)

Strange: *Chatterbox 2*. Oxford, Oxford University Press, 1989. (69.o.)

Vorderwülbecke: *Stufen International 1*. Deutsch als Fremdsprache für Jugendliche und Erwachsene. Lehr- und Arbeitsbuch. München, Klett, 1995. (59.o., 60.o., 62.o., 66.o., 79-80.o.)

Aktivitäten

1. Projekte
 a) A - K - OH, b) K - OH, c) OH - OH, d) OH - OH, e) OH - OH, f) OH - OH, g) OH - OH, h) OH - OH, i) OH - OH, j) OH - OH, k) OH - OH, l) OH - OH, m) OH - OH, n) OH - OH, o) OH - OH, p) OH - OH, q) OH - OH, r) OH - OH, s) OH - OH, t) OH - OH, u) OH - OH, v) OH - OH, w) OH - OH, x) OH - OH, y) OH - OH, z) OH - OH.

2. Spiele und Aufgaben

4) Weben Web
 Zeichnen Sie in die Spalte Weben wie im Beispiel und ergänzen Sie

5) Buchstabenquiz
 Was ist Weben mit einem Buchstaben in umkehrsymmetrischer Kombination?

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99 100

3. Gespräch mit Leica

6) Was ist Weben mit einem Buchstaben in umkehrsymmetrischer Kombination?

7) Was ist Weben mit einem Buchstaben in umkehrsymmetrischer Kombination?

8) Was ist Weben mit einem Buchstaben in umkehrsymmetrischer Kombination?

9) Was ist Weben mit einem Buchstaben in umkehrsymmetrischer Kombination?

10) Was ist Weben mit einem Buchstaben in umkehrsymmetrischer Kombination?

11) Was ist Weben mit einem Buchstaben in umkehrsymmetrischer Kombination?

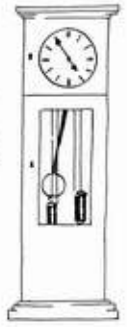

12) Was ist Weben mit einem Buchstaben in umkehrsymmetrischer Kombination?

13) Für heute haben Sie eine große Weberuhr gebastelt (Anhang S. 23). Das Wort „Uhr“ besteht aus großen Ausdruckschwerigkeits. Es geht aber auch spielerisch zu lernen mit dem Lied **Große Uhren gehen tick tack.**

Sie haben (am besten) eine Taschenuhr mitgebracht. Die Kinder sitzen auf dem Boden im Kreis. Sie halten geheimnisvoll die Taschenuhr an ihr Ohr und listen sie schnell.

„**tick tacke ticke tacke**“.

Dann geben Sie die Taschenuhr dem nächsten Kind, das sicherlich ebenfalls lauscht (die anderen Kinder sind sehr still und gespannt) und ihnen dann nachhört.

Erst wenn alle Kinder dieses akustische Erlebnis hatten, sagen Sie:

„**Uhr!**“
 „**die Uhr!**“

Sie stecken die Uhr in die Tasche und sagen:

„**Taschenuhr!**“

Nun sehen Sie sich gemeinsam die Bilder der Uhren im Schülerbuch auf S. 25 an und benennen sie:

„große Uhren,
 kleine Uhren,
 und die kleinen Taschenuhren.“

14) Jetzt stellen sich alle Kinder im Kreis auf, mit Abstand zum Nachbarn. Sie breiten die Arme aus und stehen glibberberg. Während Sie singen:

„**Große Uhren gehen tick tack tick tack**“

bewegen Sie sich rhythmisch langsam dazu wie der Pendelschlag einer Großuhr.
 Bei:

„**Kleine Uhren gehen ticke tacke ticke tacke**“

beschleunigen Sie Ihre rhythmische Bewegung ein bisschen.
 Bei:

„**Und die kleinsten Taschenuhren ticke tacke ticke tacke tick**“

werden Sie ganz schnell. Wenn die Kinder ordentlich in Bewegung sind, ruhen Sie:

„**knack!**“
 und machen sich dabei ganz steif. Dann sagen Sie plötzlich:
 „**KAPUT!**“
 und lassen sich einfach auf den Boden fallen.

Wiederholen Sie dieses Bewegungsspiel mehrmals hintereinander. Es ist eine herrliche Mischung aus Konzentration und Tumult.

World festivals

Write the letters a-h in your exercise book. Read about three different festivals. Mark the sentences H (Hong Kong), J (Jamaica) or S (Scotland).

- a It takes place in the spring.
- b It takes place in the summer.
- c Men wear short skirts.
- d It celebrates a victory.
- e Things start very early in the morning.
- f There's a dragon dance in the evening.
- g Men take part in traditional games.
- h There's a competition for the best costume.

FESTIVAL FUN

Patty lives in Hong Kong.

In Hong Kong we have a day in September called the Moon Festival. We remember Shung

Ngao - the woman in the moon - on this day. We also celebrate the Chinese victory over Mongolian invaders in the 14th century. People buy moon cakes and paper lanterns. The cakes sometimes have duck eggs in them, and sometimes seeds. They're always very tasty. They're called moon cakes because they're round.

At night there's a big lantern festival in the park and some people dress up in a dragon costume and dance through the streets.

Maya lives in Kingston, Jamaica.

In Kingston we have a spring carnival at Easter time. Every day people put on

fantastic, colourful costumes and parade through the streets. The parades start at 7 a.m., and all through the day there's a lot of loud music, wild dancing, and lots of street stalls selling tasty snacks. It's never quiet during carnival, and people hardly ever go to bed early. On the last day of carnival there's a competition for the best carnival costume of all.

Gordon lives in Peebles, Scotland.

In Peebles we have a week-long Midsummer Festival. People usually wear Scottish national costumes. Both men and women wear tartan kilts - short skirts. (Tartan is a special Scottish checked material.) There are traditional Scottish dances - including the sword dance - and there's traditional Scottish bagpipe music, too. I often play my bagpipes at the festival, because I'm in the school pipe band. Some of the men take part in traditional Scottish games.

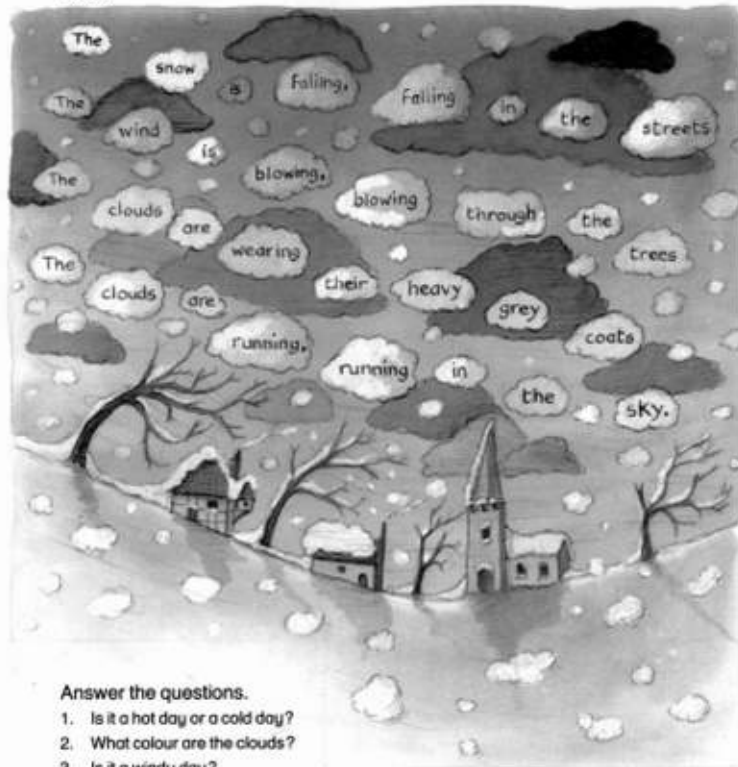

A picture-poem

Look at this picture-poem. Choose a good name for the poem:

A Windy Day or **Clouds** or **It's Snowing**

Read.

Answer the questions.

1. Is it a hot day or a cold day?
2. What colour are the clouds?
3. Is it a windy day?

Hast du auch Lust, Gedichte zu schreiben?

Keine _____
kein _____
keine _____
keine _____
keine _____
keine _____
kein _____
kein _____
...

wieder haben wir miteinander _____
wieder sind wir miteinander _____
wieder sind wir _____
wieder haben wir _____

Gemischter Satz

keine jahreszeit
kein jahr
keine zeit

keine hitze
keine wärme
keine kühle
keine kalte
kein frost

keine nässe
keine feuchtigkeit
keine trockenheit

kein licht
keine dunkelheit

kein geräusch
kein larm
kein geräusch
kein ton
keine stille

Ernst Jandl

nacheinander

wieder haben wir miteinander gegessen
wieder sind wir beieinander gewesen
wieder sind wir auseinander gegangen
wieder haben wir nacheinander
kein verlangen

Ernst Jandl

Ü 12: Weitere Varianten zu "besitzanzeigendes fürwort" von Rudolf Otto Wiemer

Schülergedichte:

Mein Glück ist nicht dein Glück
Deine Probleme sind nicht meine Probleme
Mein Kopf ist nicht dein Kopf
Deine Freunde sind aber auch meine
Meine Träume sind nur meine
Eure Träume müssen nicht unsere sein.

Forgács Tamás,
Trafort-Gymnasium,
Budapest

Unser Bär ist nicht euer Bär
Euer Meer ist nicht unser Meer
Unser Bär schwimmt in eurem Meer
Gedichte schreiben ist überhaupt nicht schwer

Gallo Dóra / Bencsik Ágnes,
Trafort-Gymnasium,
Budapest

Übung 2 Wie war 1980 nicht möglich?

Manchmal dachte man sich ...
 ...wäre man nicht ...
 ...kann man nicht ...

Lektion 20

BUDAPEST ANNO

Wohin gehen?
 Regenzeit über
 die Stadtstraßen

Das Innere des Vajp Theaters

Die gibt es hier
 Gibt es Budapest

Die große Kunst
 der Tugende des
 Menschlichen

Die große Kunst
 der Tugende des
 Menschlichen

Die große Kunst
 der Tugende des
 Menschlichen

1896

Das große Kunst
 der Tugende des
 Menschlichen

Lektion 20

Interviews über Budapest

Johanna

Als Budapest für mich nicht mehr zu Hause war, war ich nicht mehr
 wie früher. Die Budapest von heute ist nicht mehr
 das, was ich als Kind war. Ich habe mich verändert und
 die Stadt hat sich verändert. Ich habe mich verändert und
 die Stadt hat sich verändert. Ich habe mich verändert und
 die Stadt hat sich verändert.

Christina

Die Stadt hat sich in den vergangenen Jahren geändert.
 Mein Mann ist Ingenieur, er hat eine gute Ausbildung.
 Ich habe mich verändert und die Stadt hat sich verändert.
 Ich habe mich verändert und die Stadt hat sich verändert.
 Ich habe mich verändert und die Stadt hat sich verändert.

Matthias

Ich bin Musiker einer deutschen Gruppe, und
 ich habe mich verändert und die Stadt hat sich verändert.
 Ich habe mich verändert und die Stadt hat sich verändert.
 Ich habe mich verändert und die Stadt hat sich verändert.

Übung 3 Wie sagt die Frau aus?

Unser Wortschatz

die Schokolade, ein (Schokoladen)bonbon
 die Süßigkeit, ein (Schokoladen)bonbon
 das Bonbon, ein (Schokoladen)bonbon
 die Bonbon, ein (Schokoladen)bonbon

der Blick, ein (Schokoladen)bonbon
 der Blickpunkt, ein (Schokoladen)bonbon
 der Blickpunkt, ein (Schokoladen)bonbon
 der Blickpunkt, ein (Schokoladen)bonbon

45. Eßgeschichte

Lies die Geschichte.

Ersetze die Bilder dabei durch Wörter.

Schreibe die Geschichte ab.

Statt der Bilder schreibe die Wörter hin.

Sabinchen ist ein
Schleckermäulchen. Jeden
 fragt sie die Mutter :
„Was kochst du heute für mich?“
Am Montag kocht die .
 mag keine : „ sind zu
lang.“ Am Dienstag kocht die .
 mag keine : „ sind zu
trocken.“ Am Mittwoch kocht die .
 mag keinen : „ ist
zu klebrig.“ Am Donnerstag kocht
die . mag keinen :
 essen nur . Am Freitag
kocht die . Aber fressen
nur . Am Samstag kocht die .
 mag keine . ist zu
heiß.“ Am Sonntag kocht die .
Sonntag und mag sehr.
Da ißt sie sich rund!

Schulordnung

Hier ist ein Auszug aus der Schulordnung einer deutschen und einer ungarischen Schule.

RECHTE DES SCHÜLERS

Der Schüler hat das Recht,

- über Angelegenheiten, die ihn betreffen, informiert zu werden,
- über seinen Leistungsstand unterrichtet und in Fragen der Schullaufbahn beraten zu werden,
- bei Beeinträchtigung seiner Rechte sich zu beschweren,
- vor Anwendung von Ordnungsmaßnahmen gehört zu werden.

Pflichten des Schülers

Der Schüler ist verpflichtet,

- am Unterricht und an den verbindlichen Schulveranstaltungen regelmäßig teilzunehmen
- Hinweisen und Anordnungen seines Schulleiters und seiner Lehrer nachzukommen.

HÁZIREND

1. A gimnázium minden növendéke az iskolán belül és kívül feddhetetlen magatartással, gimnazistához méltóan köteles viselkedni.
2. A tanítási órákon mindenki a megszabott időben, pontosan tartozik megjelenni.
3. Az iskolai ünnepélyeken minden tanuló a kijelölt időben és rendben, a kért ruházatban köteles részt venni.
4. Az iskolában ünnepi alkalomkor és az érettségi vizsgákon a lányok kötelező öltözete fehér blúz és sötét alj, a fiúké fehér ing és sötét nadrág.
5. Az iskolában és az iskola által szervezett bármely rendezvényen dohányozni és alkoholt fogyasztani tilos.
6. A tanulók kéréseikkel vagy esetleges panaszaiikkal bátran és őszintén fordulhatnak osztályfőnökökhöz, szaktanárokhoz vagy az igazgatóhoz, akik ők meghallgatják, és kéréseiket lehetőség szerint teljesítik.

Ü 6 Vergleichen Sie beide Schulordnungen! Was gefällt Ihnen an der deutschen Schulordnung so gut, daß Sie es auch gern in Ihrer Schule einführen würden?

Ü 7 Was gefällt Ihnen an Ihrer Schulordnung besser?

Ü 8 Was für eine Schulordnung wünschen Sie sich?

Ü 9 Von was für einer Schule träumen Sie? Schreiben Sie für die nächste Stunde einen Aufsatz mit dem Titel: „Meine Traumschule“

Unsere Familie und die lieben Mitmenschen

Kontraste

1. A házam elvett a házamot.	Mein Freund hat meine Schwester geheiratet .
2. A húgom hozott a barátját.	Meine Schwester hat ihren Freund geführt .
3. Főnök már elős .	Peter hat schon verheiratet .
4. Már három éve elváltak .	Sie sind schon seit drei Jahren geschieden .
5. Drezdában születtem .	Vor drei Jahren haben sie sich scheiden lassen .
6. Márta gyermek vár .	Ich bin wurde in Dresden geboren .
7. Mártnak gyermek született .	Marta erwartet ein Kind.
8. Berkeben nélk él.	Marta hat ein Baby bekommen .
9. Gyermekkoromban szépen tanultam.	Er ist in Berlin godgeworden .
10. Hat éves koromban tanultam angolul.	Als Kind war ich schon lernte.
11. Hatál koromban minden másként volt.	Mit sechs Jahren habe ich schwimmen gelernt .
12. Sok szépen emlékezték a sportra.	In meiner Jugend war alles anders.
13. Többet az apám kedvelt .	Viele jugendliche interessieren sich für Sport.
14. Vannak testvérek igen, van egy nőm és egy apám.	Fewer liebt seinem Vater höflich .
Haben Sie Geschwister ?
Ja, ich habe einen großen und einen kleinen Bruder.
15. A kék gyermek az apám kék .	Das Süpprecht für die der hat der Vater erhält .
16. A gyermekét egyedül nevelték anya szépen kedvelt .	Abmessen Aliter hat liebt .

Verstärkungsübungen –
Verstärkungsübungen

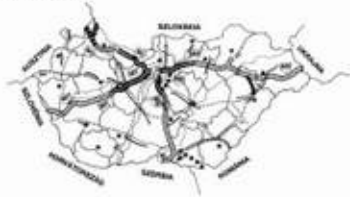
Wörter

1. Ich will nach Hause.
2. Ich will nach Hause.
3. Ich will nach Hause.
4. Ich will nach Hause.
5. Ich will nach Hause.
6. Ich will nach Hause.
7. Ich will nach Hause.
8. Ich will nach Hause.
9. Ich will nach Hause.
10. Ich will nach Hause.
11. Ich will nach Hause.
12. Ich will nach Hause.
13. Ich will nach Hause.
14. Ich will nach Hause.
15. Ich will nach Hause.
16. Ich will nach Hause.
17. Ich will nach Hause.
18. Ich will nach Hause.
19. Ich will nach Hause.
20. Ich will nach Hause.

Phrasen

1. Ich will nach Hause.
2. Ich will nach Hause.
3. Ich will nach Hause.
4. Ich will nach Hause.
5. Ich will nach Hause.
6. Ich will nach Hause.
7. Ich will nach Hause.
8. Ich will nach Hause.
9. Ich will nach Hause.
10. Ich will nach Hause.
11. Ich will nach Hause.
12. Ich will nach Hause.
13. Ich will nach Hause.
14. Ich will nach Hause.
15. Ich will nach Hause.
16. Ich will nach Hause.
17. Ich will nach Hause.
18. Ich will nach Hause.
19. Ich will nach Hause.
20. Ich will nach Hause.

Verkehr in Ungarn

Gruppenarbeit

Übung 1
Geben Sie Ihrem ausländischen Freund Auskunft über die Verkehrssituation in Ungarn!
Wie viele Autobahnen gibt es in Ungarn?
Wie lang ist der Autobahnnetz?
Wo befinden sich die wichtigsten Autobahnkreuze? (Bsp. Budapest-Bécs, Wien)

Übung 2
Geben Sie Ausländern, die in Ungarn Urlaub machen wollen, Ratschläge:
„Wie schnell auf Debrecen?“
„Wie schnell auf Szeged?“
„Wie schnell auf Pécs?“
„Wie schnell auf Győr?“
„Wie schnell auf Sopron?“
Der Text: 26. September auf der 40. 10.11.11. (Thema: Verkehr)

Hogyan kérték elfogadják az ételt...

Empfehlung: Ich möchte dir Eier.
Sagen Sie mir bitte, wie komme ich zum Flughafen?
Empfehlung: Wo ist das Museum?
Sagen Sie mir bitte den Bahnhof zur dem Station.
Wo komme ich zur Metrostation?
Können Sie mir helfen, ich suche...

Hogyan kínálunk meg valakit...

Möchten Sie ein Bier?
Was nehmen Sie? Bier oder Wein?
Essen Sie noch ein Stück Kuchen?
Sie trinken doch noch ein Glas!
Kann ich Ihnen ein Stück Fleisch anbieten?
Was kann ich dir geben?

Mire a vendég azt válaszolja...

Ja bitte, es schmeckt sehr gut.
Nein danke, ich kann nicht mehr essen.
Ja gern, die Torte schmeckt sehr gut.

Koccintáskor azt mondjuk...

Prost! Prost!
Auf Ihren Wohl!
Auf deine Gesundheit!
Zum Wohl!

Hogyan gratulálunk...

Herzlichen Glückwunsch zum Geburtstag, zur Prüfung
Alles Gute zur Hochzeit!
Ich gratuliere Ihnen zu ...

Hogyan köszönjük meg a jókívánságot, ajándékot...

Vielen Dank für die Blumen!
Freut, daß Sie das bringen! Das ist aber lieb!
Danke für das Geschenk! Es gefällt mir sehr!
Das ist aber lieb von Dir, daß du mir Blumen mitbringst!

Hogyan fejezzük ki véleményünket...

Ich glaube ...
Ich meine ...
Ich denke ...
Ich bin der Meinung ...

Informationstext

6

1. Länder vorstellen

Zweiter Blick auf D / A / CH:
Statistiken

a) Schreiben Sie die Zahlen in die Texte.

Die Schweiz	Deutschland	Österreich
7 Millionen	81,3 Millionen	7,8 Millionen
41 000	366 000	83 000
109	227	90
26	16	9

1. Die Schweiz ist _____ km² groß und hat _____ Einwohner. Pro Quadratkilometer leben im Durchschnitt _____ Menschen. Die Schweiz hat _____ Kantone, zum Beispiel: Wallis, Graubünden, Tessin. Es gibt mehr als eine Landessprache: Deutsch sprechen 64 Prozent, Französisch 19 Prozent, Italienisch 8 Prozent und Rätoromanisch 1 Prozent.

2. Österreich ist etwa doppelt so groß wie die Schweiz (_____ km²) und hat fast genau so viele Einwohner wie die Schweiz (_____). Pro Quadratkilometer leben aber viel weniger Menschen als in der Schweiz (_____). Österreich hat _____ Bundesländer, zum Beispiel Kärnten und Tirol.

b) Schreiben Sie einen Text über D wie in a).

Deutschland ist 366 000 km² groß, etwa viermal so groß wie Österreich und hat 81,3 Millionen Einwohner...

c) Tragen Sie die Namen der Bundesländer mit den Abkürzungen in die Österreichkarte ein: Burgenland (B), Kärnten (K), Niederösterreich (N), Oberösterreich (O), Salzburg (S), Steiermark (St), Tirol (T) (Tirol hat zwei Teile), Vorarlberg (V), Wien (W)

und die Sprachen in die Schweizkarte:
Deutsch (D), Französisch (F), Italienisch (I), Rätoromanisch (R)

2. Ihr Heimatland

Schreiben Sie einen Text über Ihr Heimatland wie oben.

Vergleichen Sie Ihr Land mit D / A / CH. Verwenden Sie dazu folgende Redemittel:

weniger als/mehr als etwas größer als/kleiner als
viel mehr als/weniger als (fast) genau so groß wie
drei (vier...) mal so groß wie

8. Verben mit Vokalwechsel und das Verb sein

a) Ergänzen Sie die Übersicht.

	fahren	laufen	reisen	reisen	spielen	wissen	sein
ich	führe				spiele	wisse	bin
du					spielst	wisst	bist
er/sie/es	fährt				spielt	weiß	ist
wir	fahren				spielen	wissen	sind
ih						wißt	sind
es							
Sie							

* je nur werden zwei haben können, z.B. sein

** in der Schweiz ist 2. Person ist

fahrt - fahrt - ist

b) Ergänzen Sie die Verben in 5.

9. a) Welche Personalpronomen passen? Kreuzen Sie an.

	ich	du	Sie	er	es	wir	er	Sie	er	Sie
1. Was macht?										
2. Wie heißt?										
3.										
4. Studiert?										
5.										
6.										
7. Wo ist?										
8. Warum?										
9. Führt?										
10. Liest?										
11.										
12. Spricht?										
13. Singt?										
14. Lernt?										

42

Deutsch

3 Modalverb + Vollverb: Verbkammer -> 42-4

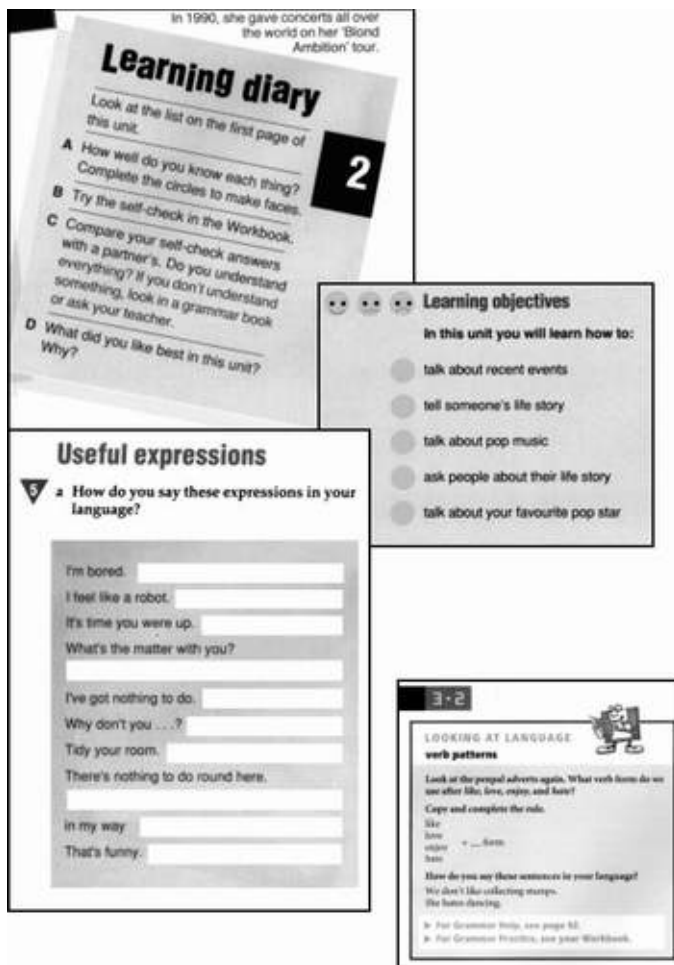
3.1 Die Aussage: Hier dürfen nicht parken, sein, anrufen.
Do müssen nicht sofort anrufen.

3.2 Die Wortfrage: Wo darf nicht parken? sein? anrufen?
Wen kann nicht sofort anrufen?

3.3 Die Satzfrage: Darf hier parken? sein? anrufen?
Kann sofort anrufen?
Wollt hier parken? sein? anrufen?

Modalverb: dürfen, können, müssen, darf, kann, will, Darf, Kann, Wollt

Vollverb: parken, sein, anrufen, nicht, sofort

3. A tankönyvválasztással kapcsolatban a következő könyvek és kiadványok segítik a tájékozódást

1. INFORMÁCIÓK A MÁR MEGJELENT ÉS TANKÖNYVKÉNT HASZNÁLHATÓ NYELVKÖNYVEKRŐL

MKM Tankönyv és Tanszékizroda Tankönyv adatbázisa elérhető a Megyei Pedagógiai Intézetek Közoktatási Információs Központjában

A közoktatás tankönyvjegyzéke. Az alapfokú oktatás tankönyvei az 1996/ 97 tanévre. MKM, Budapest

A közoktatás tankönyvjegyzéke. A középiskolák tankönyvei az 1996/97 tanévre. MKM, Budapest

Tanulást, tanítást segítő kiadványok jegyzéke 1996/97. tanév. TANOSZ

Angol nyelvkönyvekről:

English Language Teaching Forum, Washington
English Language Teaching Journal, Oxford University Press
Junior English Teacher, Mary Glasgow Publications
Modern English Teacher, Macmillan ELT
Practical English Teaching, Mary Glasgow Publications

Német nyelvkönyvekről:

Arbeitsmittel für den Deutschunterricht an Ausländer. Hg. vom GoetheInstitut München Arbeitsstelle für wissenschaftliche Didaktik Informationsund Dokumentationsstelle. Langenscheidt 1993

Kast-Neuner: *Zur Analyse, Begutachtung und Entwicklung von Lehrwerken.* Langenscheidt 1994. (Többféle kritériumlistát tartalmaz.)

Orosz nyelvkönyvekről:

Galló András-Pintér Erika: *Orosz nyelvkönyveink száz éve.* Budapest, 1986.

2. FOLYÓIRATOK, AMELYEK ÚJ TANKÖNYVEKRŐL TÁJÉKOZTATNAK, RECENZIÓKAT, BÍRÁLATOKAT IS MEGJELENTETNEK

Angol:

NovELTy, A Journal of English Language Teaching and British Studies in Hungary, kiadja: British Council és IATEFL, Hungary

Francia:

Le Pont des Arts. A Francia Intézet kiadványa Le Français dans le Monde. Edicef-Hachette

Magyarországon megjelenő:

Deutschunterricht für Ungarn (DUFU) Ungarischer Deutschlehrerverband. Chefredakteurin: Magdolna Bartha

Modern nyelvoktatás. Alkalmazott nyelvészeti szakfolyóirat. Corvina Kft. 1995-ben indult újra. Főszerkesztő: Szépe György

Nyelv Info*. A nyelvtanárok lapja. Kiadja a Nyelvtanárok Országos Egyesülete. Főszerkesztő: Berényi Pál

Tandem. Tankönyvkritikai és oktatási folyóirat. 1996-ban indult. Szerkesztő: Nádori Péter

Tanító. Módszertani folyóirat. SEMIC Interprint Kft.

Tankönyvek világa. Tankönyvinformációs folyóirat. Koncept Kiadó. 1300 Bp. Pf. 211

Tankönyvjelző. Nemzeti Tankönyvkiadó Rt. 1995-ben indult. Felelős szerkesztő: Alföldy Jenő

Német:

Deutsch als Fremdsprache. Zeitschrift zur Theorie und Praxis des Deutschunterrichts für Ausländer. Hg.: Herder-Institut

IDV Rundbrief. Der Internationale Deutschlehrerverband.

Verantwortliche Schriftleiterin: Michelle Brenez

Info DaF. Informationen DaF. Hg.: DAAD in Zusammenarbeit mit dem Fachverband DaF. iudicium verlag GmbH, München

3. MAGYARORSZÁGON MEGJELENT PUBLIKÁCIÓK ÉS RECENZIÓK (Válogatás)

Bárdos Jenő: *Nyelvtanítás: múlt és jelen*. Budapest, Magvető Kiadó, 1988. (Gyorsuló idő)

Benedek Mihály: *English-Hunglish? avagy szükség van-e Magyarországon írt angol tankönyvekre?* Tandem I. évf. 1. sz. 49-51.o.

EDUCATION. Pedagógia Szociológia História Ökonómia Pszichológia Politológia. 1994. 3 évf. 4. sz. Tankönyv

Enyedi Ágnes: *Angol nyelvkönyvek a svédasztalon*. In: Népszabadság. Könyvszemle. 1994. aug. 6. 5. o.

Értékelési szempontok a tankönyvek bírálatához és jóváhagyásához. (Kiad. Országos Köznevelési Tanács Terv- Tankönyv és Taneszköztanácsa) In: Education, 1994. 4. sz. 659-671. o.

Horváth Gáborné-Lappits Apad-L. Dala Mária-Makay Gusztáv-Szohor A. M.-Závodszy Géza-Zujev D. D.: *Tankönyvelméleti tanulmányok*. Szerk. Karlovitz János. Budapest, Tankönyvkiadó, 1986.

Liksay Mária: *Mit? Miért? Hogyan?* Néhány gondolat az általános iskolai 6. osztályos német tankönyvvel kapcsolatban. In: Idegen Nyelvek Tanítása, 1989. XXXII. évf. 5. sz. 133-136. o.

Ster Anna: *Akinek ennyi jó kevés...* Németkönyvek és német könyvek a magyar könyvpiacra. In: Népszabadság, Könyvszemle 5. 1994. nov., 4. o.

Szakértői jelentés a magyarországi nyelvvizsgarendszerről, javaslatok a megújításra. Nyelv*Infó, 1994. 2. évf. 1. sz. 13-16. o.

Szedlák Éva: *Angolkönyvek a legkisebbeknek*. Nyelv*Infó, 1994. 2. évf. 1. sz. 30-32. o.

Ürmössy Ildikó: *Angol nyelv kezdők részére; Angol nyelvű távoktató prog-ram kezdők számára; Angol 1. magyarok számára; Távoktatási angol tanfolyam*. Nyelv*Infó, 3. évf. 1995. 2. sz. 31-34. o.

Vajna Tamás: *Oktatási módszerek. A dzsungel könyvei*. In: HVG, 1994. szept. 10. 65-69. o.

Varga Zsófia: *Gondolatok az idegennyelv-oktatás hatékonyságáról (egy bu-dapesti európa tanácsi konferencia kapcsán)*. Nyelv*Infó, 1993. 1. évf. 3. sz.

Zerkowitz Judit: *Hogyan írjunk könnyen, gyorsan tantervet?* Nyelv*Infó, 1993. 1. évf. 4. sz.

4. NÉHÁNY NYELVKÖNYVEKET IS MEGJELENTETŐ MAGYAR KIADÓ

(A kiadók teljes listája és címjegyzéke a *Tanulást, tanítást segítő kiadványok jegyzéke* című kiadványban található meg, melyet a Tankönyvesek Országos Szövetsége ad ki évente.)

Apáczai Kiadó és Könyvterjesztő Kft.
Corvina Kiadó Kft.
Holnap Kiadó
Ikva Kiadó
International House Kiadó
Korona Kiadó
Lexika Tankönyvkiadó
Magyar Prentice-Hall Macmillan Könyvkiadó
Módszertani Kiadó
Nemzeti Tankönyvkiadó Rt.
PannonKlett Kiadó
Szent István Társulat
Tárogató Kiadó

A hazai piacon jelen levő külföldi kiadók (aktuális prospektusaik beszerezhetők)

Angol:

Cambridge University Press, 1022 Budapest, Tulipán utca 8.
Heinemann 1204 Budapest, Török Flóris utca 128/a.
Longman 1224 Budapest, Székács utca 8.
Magyar Prentice-Hall MacMillan 1117 Budapest, Móricz Zsigmond

körtér **3/a. Oxford University Press** 1113 Budapest, Tarcali utca 20. **Penguin** 1054 Budapest, Bank utca 6.

Német: **Max Hueber Verlag** képviselője: PRE-SZT Bt. 2001 Szentendre, Postafiók 90 (képviseelő: Lehoczky Csilla)
Információs és továbbképző központ: 1085 Budapest, Csepreghy u. 4. **Klett** képviselője: Magyar Macmillan Kiadó 1117 Budapest, Móricz Zs. krt. 3/b **Langenscheidt** képviselője: Libra Bookshop 1085 Budapest, Kölcsey u. 2. **Verlag für Deutsch** képviselője lásd Max Hueber Verlagnál.

Francia:

Hachette
Clé International
Larousse
Bordas
Hatier

5. EGYÉB INTÉZMÉNYEK, SZERVEZETEK

Institut Français en Hongrie

1011 Budapest, Fő u. 17.

Le Centre de Documentation Pédagogique du CIEF

1145 Budapest, Amerikai u. 96.

Országos Közoktatási Szolgáltató Iroda

1399 Budapest, Pf. 701-432

Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum

1363 Budapest, V., Honvéd u. 19. Pf. 49 Tel.: 131-9323

Goethe-Institut

1061 Budapest, Andrassy út 24. Tel.: 1-1532233

(Információs központ, DaF-könyvtár, újságok és folyóiratok, távkölcsonzés tudományos célokra) **Partnerkönyvtárak** a Győri, Szombathelyi, Szekszárdi és a Miskolci Megyei Könyvtár, melyek DaF-állománnyal rendelkeznek. **Vidéki információs központok** tanárok számára Miskolcon, Pécsen, Nyíregyházán, Zalaegerszegen és Szegeden. **Tanári Szakkönyvtár** az ELTE BTK Központi Könyvtárában: 1146 Budapest, Ajtósi Dürer sor 19-21.

(Osztrák tankönyvek, gyermek- és ifjúsági irodalom, DaF-szakirodalom és tananyagok...)

Orosz Kulturális Központ

1061 Budapest, Andrassy út 120.

Tankönyvbemutatóhelyek

The British Council

1068 Budapest, Benczúr u. 26.

USIS Amerikai Könyvtár

1046 Budapest, Ajtósi Dürer sr 19-21.

Tankönyvesek Országos Szövetsége (TANOSZ)

Bp. VIII. Berzsenyi u. 6. fszt. 19.

Le Pont, Librairie Française

1011 Budapest, Fő u. 17.

Tankönyvbemutatóhely

Budapest, XI. Tornavár u. 14. 1113 Tel.: 186-9466

(itt megtalálhatók a korábban említett információs anyagok, vala-mint a budapesti és vidéki bemutatóhelyek címei is)

4. Felhasznált irodalom

Báthory Zoltán: *Tanulók, iskolák - különbségek. Egy differenciális tanításelmélet vázlat.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1992.

Benedek Mihály: *English-Hunglish? avagy szükség van-e Magyarországon írt angol tankönyvekre?* In: Tandem., 1996. I. évf. 1. sz. 49-51. o.

Cunningsworth, A. és Kusel, P.: *Evaluating Teacher's Guide.* English Language Teaching Journal, Oxford, Oxford University Press, 45. 2.

Ernst Endt-Morvai Edit: *DaF an ungariscen Grundschulen (Klassen 1-8) - eine Orientierungshilfe.* Kézirat. 1996.

EDUCATION. Pedagógia Szociológia História Ökonómia Pszichológia Politológia. 1994. 3. évf. 4.sz. Tankönyv

Értékelési szempontok a tankönyvek bírálatához és jóváhagyásához. (Kiad. Országos Köznevelési Tanács Tanterv- Tankönyv- és Taneszköztanácsa) In: Education, 1994. 4. sz. 659-671. o.

Gimnáziumi érettségi és vizsgaszabályzat MKM, 1991.

Gráf Zoltán Benedek: Tíz kicsi nyelvtan. In: Modern Nyelvoktatás, 1995. I. évf. 1. sz.

Grant, Neville J. H.: *Making the most of your textbook.* (Longman Keys Series). Longman Group UK Limited, 1987.

Halliwell, S.: *Teaching English in the Primary Classroom.* Negyedik fejezet. Working with a coursebook. Longman, 1992.

Harmer, Jeremy: *The Practice of English Language Teaching.* Longman, 1991. Appendix.

Horváth Gáborné-Lappints Árpád-L. Dala Mária-Makay Gusztáv-Szohor, A. M.-Závodszy Géza-Zujev, D. D.: *Tankönyvelméleti tanulmányok.* Szerk.: Karlovitz János. Budapest, Tankönyvkiadó, 1986.

Hurst, Rosemary, Derda Istvánné, Lawson, Florance: *A Survey on ELT in Hun-garian Primary Schools.* NovELTy, Vol. 3. No. 1. 28-40. o. British Council, Budapest.

Kéri Henrik: *A gimnáziumi oktatás és nevelés terve. Tantervi útmutató. Német I-IV. osztály.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1980.

Lukács Péter-Sárkány Klára (szerk.): *Kutatás közben. Beszélgetések a tanterv-és tankönyvpolitikáról.* Budapest, Oktatókutató Intézet, 1990.

Medgyes Péter: *Angol - a kommunikáció pótnyelve. Körkép az angol nyelv magyarországi oktatásáról és terjedéséről.* Magyar Pedagógia, 1992. 92. évf. 4. sz. 263-283. o.

Medgyes Péter: *A kommunikatív nyelvpedagógiai irányzat alapkérdései, különös tekintettel az angol nyelv oktatására.* Kandidátusi értekezés. Budapest, 1986.

Medgyes Péter: *A kommunikatív nyelvoktatás.* Budapest, Eötvös József Kiadó, 1995.

Medgyes Péter: *Innovative Second Language Education in Central and Eastern Europe.* Kézirat. 1996.

Nemzeti Alaptanterv. MKM, 1995.

Petneki Katalin: *Lehrwerke des Deutschen im ungarischen Schulwesen. Über die Effektivität der in Ungarn eingesetzten Lehrbücher des Deutschen.* Disszertáció. Kézirat. Budapest, 1995.

Petneki Katalin: *Mit ér az idegen nyelv, ha német?* Magyar Pedagógia, 1993. 93. évf. 3-4. sz. 135-147. o.

Rahmencurriculum DaF für fortgeschrittene jugendliche Lerner. Polen, Slowakische Republik, Tschechische Republik, Ungarn. Erprobungsfassung Juni 94.

Sheldon, L.: *Evaluating ELT textbooks and materials.* 1988. English Language Teaching Journal, 42. 4. sz. Oxford University Press.

Skierso, A.: *Textbook Selection and Evaluation.* Budapest, Akadémiai Kiadó, 1991. (Teaching English as a Second or Foreign Language, 432-454. o.)

Szabylár Anna: *Bedarfsanalyse und Kriterienkatalog für regionale Lehrwerke des Deutschen in Ungarn.* Disszertáció. Kézirat. Budapest, 1996.

Szabolcs Ottó (főszerkesztő): *A gimnáziumi nevelés és oktatás terve.* Budapest, Tankönyvkiadó, 1978.

Szakértői jelentés a magyarországi nyelvvizsgarendszerről, javaslatok a megújításra. Nyelv* Infó, 2 évf. 1994. 1 sz. 13-16. o.

Szentiványi Ágnes dr.: *Nyelvvizsga-tájékoztató.* Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1991.

Szentiványi Ágnes dr.: *Nyelvvizsga - vizsgázó - vizsgáztató - vizsga.* Budapest, Közgazdasági és Jogi Kiadó, 1990.

Tóth, Pál dr.: *Studie zum gegenwärtigen Stand der sprachlich-kommunikativen und soziokulturellen Qualifikation von Studenten und Hochschullehrern in Ungarn in den von TEMPUS als vorrangig bestimmten Bereichen als Voraussetzung für Mobilität und Kooperation mit Westeuropa.*

Unveröffentl. Manuskript. Budapest, 1991.

Vágó Irén: *Tankönyvpolitika, tankönyvhelyzet a kilencvenes években.* Iskolakultúra, 1996. VI. évf. 6-7. sz., 49-56. o.

Zerkowitz Judit: *Tanítsunk nyelveket!* Budapest, Tankönyvkiadó, 1988.

Milyen módon szerzett tudomást a „Soros oktatási füzetek”-ről, illetve a jelen kiadványról?	
A Soros Alapítvány központi irodájában	1
A Soros Alapítvány Megyei Pedagógiai Intézetben működő információs központja révén	1
A Soros Alapítvány rendezvényén	1
Egyéb rendezvényen	1
Itt: _____	
A sajtóból	1
Itt: _____	
Témához kapcsolódó esetleges javaslatok: _____	

Hogyan jutott el Önhez kiadványunk?	
Tudott róla és személyesen szeretne be	1
Munkahelyi, szakmai tevékenységével összefüggésben kapta intézményében	1
A Soros Alapítvány Megyei Pedagógiai Intézetben működő információs központjában vagy rendezvényén	1
Szakmai kapcsolatain révén	1
Véletlenül került a kezébe	1
Egyéb módon: _____	
Témához kapcsolódó esetleges javaslatok: _____	

Milyen módon segítette kiadványunk munkáját?	
Érdeklődése számot tartó ismereteket, információkat adott	1
Gyakorlati segítséget is nyújtott	1
Megközelítés-beli, személyzeti fogadókodot jelentett	1
Érdeklődésének taláta	1
Egyéb módon: _____	
Témához kapcsolódó esetleges javaslatok: _____	

Amennyiben szeretné egyéb kiadványainkat is postán megkapni, töltsse ki az alábbi adatlapot:	
Név: _____	
Munkahely: _____	
Foglalkozás/beosztás: _____	
Érdeklődési terület: _____	
Elérhetősége postai úton: _____	
Telefonon: _____	

A kérdőívet kérjük küldje vissza a Soros Alapítvány Közoktatás-fejlesztési Programjának (1525 Budapest, Pf. 34) vagy

faxon a 315-0201-es faxszámra.

Közreműködését előre is köszönjük!

ISSN 1219-5278
ISBN 963 9049 050

Éva Erzsébet, Hudák Ilona, Medgyes Péter, Morvai Edit, Petneki Katalin, Sz. Tóth Gyula, Zaláné Szablyár Anna, 1997

Kiadja a Soros Alapítvány
Felelős kiadó: a Soros Alapítvány igazgatója
Felelős szerkesztő: Sebes Katalin
Sorozatterv: H-ArtDirectors
Készült a Szalai Műhelyben,
1184 Budapest, Üllői út 290.